Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 25 (1623) ГОД XXXI БЕЛАСТОК 21 ЧЭРВЕНЯ 1987 г. ЦАНА 12 зл.

„Парнас" развітваецца з беластоцкімі гледачамі. Фота С. Грынявіцкага.

КОНКУРС БЕЛАРУСКІХ ТЭАТРАЎ—87

У нядзелю 31 мая г.г. у Беластоку цэнтральным аглядам закончыўся сёлетні конкурс беларускіх драматычных гуртакоў, якія ўсё часцей называем беларускімі тэатрамі. У цэнтральным аглядзе выступіла тры тэатры: з Беластока, Бельска („Парнас") і Паўлаў. Ні адзін з іх не паддаўся, усе паказалі свае пастаноўкі добра і цікава. Журы аднолькава ацаніла ўсе калектывы, прызнаючы ўсім першыя ўзнагароды (па 10 тысяч зл. — фундатар ГП БГКТ). Цікавая была рэакцыя публікі. Яна бурлівымі, рэдка спатыканымі ў такіх выпадках апладысментамі прыняла рашэнні журы. Вельмі прыемна было сустрэцца з такою аднадушнай ацэнкай. А яна вынікае з таго, што людзі са шчырым захапленнем прымаюць выступленні аматараў, жыва адклікаюцца на ўсё тое, што дзеецца на сцэне, а ў нядзелю да слёз смяяліся.

Усе тэатры атрымалі дыпломы ГП БГКТ, а тэатр паэзіі „Парнас" за наватарства яшчэ і дыплом Ваяводскага праўлення ТППР.

Дзве рэчавыя ўзнагароды „Нівы" за найлепшыя індывідуальныя ролі атрымалі Вера Харытанюк з Паўлаў і Віталь Байгус з Беластока.

Закваліфікаваных на цэнтральны агляд было пяць тэатраў. Не выступіў другі калектыў з Паўлаў, бо не з'явіўся адзін яго ўдзельнік. А ўвесь калектыў, 14 чалавек, з Паўлаў прыехалі. Не прыехаў і калектыў з Грабянёў, што на Дубоўшчыне.

Беларускія тэатры, цяпер іх 11, працуюць у мясцовасцях (усе рыхтаваліся да конкурсу): Тынеевічы Вялікія — фальклорная пастаноўка „Хрысціны", Дашы — звычаёвая сцэнка „Пасварыліся", Бельск („Парнас") — „Вясёлыя жабракі", Паўлы — 2 калектывы, пастаноўкі: „Сто хвароб" і „Было гэта ў 1941 годзе"; Беласток, два калектывы: „Ажаніся-весяліся" і студэнцкі дэбют „Памылка", Семяноўка — „Суд", Гарадок, два калектывы: „Вяселле" і „Сто хвароб", Грабяні — „Вечарына".

Усе гэтыя тэатры — жывыя калектывы, якія выступаюць са сваімі пастаноўкамі ў сваіх і суседніх мясцовасцях, а прыехаць на агляды некаторыя не змаглі па важкіх прычынах.

Верым у сілу жывога беларускага слова, якое гучыць з вуснаў усіх удзельнікаў тэатральных калектываў. Спадзяемся, што тэатральны беларускі рух будзе развівацца надалей. Просім не забываць пра інсцэніроўкі, фальклорныя, абрадавыя і звычаёвыя, якімі так багаты наш край.

В. Валкавыцкая

ХРОНІКА

МАЙ 1987 ГОДА

2 — Гайнаўскі гуртох БГКТ і маладзёжны калектыў „Дубіны" арганізавалі грамадскі пачын пры пасадцы лесу. Даход перадалі ў фонд пабудовы Беларускага музея.

3 — У Маладзёжным доме культуры ў Беластоку адбыліся раённыя элімінацыі школьнага конкурсу „Беларуская песня-87".

8 — Нашы літаратары Сакрат Яновіч і Зося Сачко сустрэліся з вучнямі Беларускага агульнаадукацыйнага ліцэя ў Бельску-Падляшскім. У тым самым дні Сакрат Яновіч быў таксама госцем вучняў Пачатковай школы № 3 у Бельску.

9 — У Гарадоцкім доме культуры імя Кастуся Каліноўскага праходзіў раённы агляд аматарскіх тэатральных калектываў.

10 — У Доме культуры чыгуначніка ў Чаромсе адбыўся раённы агляд аматарскіх калектываў. Выступілі тры драмгурткі: з Семяноўкі з п'есай У. Галубка „Суд", з Паўлаў з пастаноўкай „Было гэта ў 1941 г." паводле рамана В. Быкава і тэатр паэзіі „Парнас" з Бельска-Падляшскага са спектаклем „Вясёлыя жабракі" паводле Р. Б'ёрнса. На фінальны агляд заквапіфікаваліся калектывы з Паўлаў і Бельска-Падляшскага.

— З нагоды Дня Перамогі ў Мілейчыцах адбыўся вялікі мітынг на могільніку савецкіх воінаў. Удзельнічалі ў ім таксама прадстаўнікі СССР, рабочыя, ветэраны і афіцэры Савецкай Арміі і сям'я аднаго з загінуўшых салдат.

13 — На пасяджэнні Прэзідыума Праўлення аддзела БГКТ у Дуброве-Беластоцкай быў абмеркаваны план культурных мерапрыемстваў на вясенне-летні перыяд.

14 — У Сямяцічах адбылося пасяджэнне Прэзідыума Праўлення аддзела БГКТ. Тэмай пасяджэння была ацэнка падрыхтоўкі аддзела да адзначэння Дня беларускай культуры (22. 05.87 г.).

17 — Адбыўся пленум Праўлення аддзела БГКТ у Дуброве-Беластоцкай, на якім ацэнена культурна-асветная дзейнасць Аддзела ў гэтым годзе і намечаны напрамкі дзейнасці да канца бягучага года.

— У Доме культуры ў Дуброве-Беластоцкай адбыўся агляд фальклорных аматарскіх калектываў. Калектыў з Грабянёў ставіў „Вечарыну", а з Беластока — „Ажаніся-весяліся". Абодва калектывы закваліфікаваліся на фінальны агляд у Беластоку.

(Працяг на стар. 2)

ЛІЦЭІ САДЗІЛІ ЛЕС

У пачатку мая г.г. на Пастолове, у Белавежскай пушчы, адбыўся вялікі пачын моладзі. 60 вучняў з беларускіх ліцэяў у Гайнаўцы (апякун — выкладчык Аляксей Харкевіч) і з Бельска (апякун — выкладчык Зінаіда Дзямянюк) засадзілі дубамі адзін гектар. Садзіць дуб нялёгка — трэба выкапаць глыбокую ямку, бо дуб пускае карэнні глыбока.

Пасля цяжкай працы пад вечар быў супольны бігос пры вогнішчы і песні.

Такім чынам сустрэліся два беларускія ліцэі і „малую нашу цаглінку мы ўклалі ў пабудову беларускага музея", — сказаў Юрка Вапа, старшыня гуртка БГКТ ліцэістаў у Гайнаўцы.

Былі прапановы, каб нашыя ліцэі часцей сустракаліся. Каб у бліжэйшы час зрабіць ноч Купалы ў Грушках каля Нараўкі для школьнай моладзі, у тым і для пачатковых школ.

Ад імя Надлясніцтва сардэчна прывітаў моладзь надлясніцы Вяслаў Камароўскі. Ён вельмі высока ацаніў працу беларускай моладзі.

Няхай здаровымі растуць маладыя белавежскія дубы. (вв)

(Працяг са стар. 1)

ХРОНІКА

18 — На пленарным пасяджэнні сабраўся Гарадскі аддзел БГКТ у Гайнаўцы. Вырашана арганізаваць беларускі фэстын у горадзе ў чэрвені г.г.

21 — Праўленне аддзела БГКТ у Сямяцічах арганізавала сустрэчу прадстаўнікоў сямяціцкіх прадпрыемстваў з мэтай уключэння іх у ажыццяўленне ідэі пабудовы Беларускага музея ў Гайнаўцы. Прадстаўнікі 13 прадпрыемстваў абяцалі фінансавую дапамогу Грамадскаму камітэту пабудовы музея.

22 — У рамках VI сямяціцкіх дзён (16—24.05.1987) БГКТ арганізавала Дзень беларускай культуры. У той дзень беларускія пісьменнікі — „белавежцы": Алесь Барскі, Сакрат Яновіч і Васіль Петручук сустрэліся з вучнямі сярэдніх і пачатковых школ, а таксама з дарослымі — членамі і сімпатыкамі БГКТ. Вечарам хор Гарадскога аддзела БГКТ у Беластоку выступіў з канцэртам у Сямяцічах і Чорнай-Сярэдняй.

24 — Пасяджэнне Праўлення аддзела БГКТ адбылося ў Саколцы. Быў прыняты план правядзення культурных мерапрыемстваў у найбліжэйшым часе.

25 — У Храбалах і Райску адбыліся аўтарскія сустрэчы Сакрата Яновіча з чытачамі.

31 — У Беластоку адбыўся фінальны агляд самадзейных тэатральных калектываў (Справаздача ў гэтым нумары).

— У Чыжах (гм. Гайнаўка) адбыўся сход гуртка БГКТ. Намеснік старшыні Галоўнага праўлення Канстанцін Майсеня паінфармаваў аб працы ГП БГКТ і аб пабудове музея. 5 асоб запісалася ў члены Грамадскага камітэта пабудовы музея. Прысутныя перадалі ў музейны фонд 8 тысяч злотых.

В. Луба

УВАГА, МОЛАДЗЬ!

Тэатр „Парнас" запрашае моладзь сярэдніх школ, а таксама студэнтаў, на рэйд, які адбудзецца 26—29 чэрвеня 1987 г. Рэйд пачынаецца ў Студзіводах каля Бельска і канчаецца ў Залешанах.

Удзельнікі збіраюцца 26.6. 1987 г. а 16-й гадзіне на супынку МПК у Студзіводах.

Маршрут: Студзіводы — Мокрае — Шашылы — Залешаны.

* * *

Прыпамінаем, што таксама як і ў мінулым годзе, сёлета 27 чэрвеня (у суботу) будзем святкаваць Купалле. Імпрэза пачынаецца а 16-й гадзіне на рэчцы, у мястэчку Супрасль і будзе праходзіць па-народнаму, пакалішняму, як святкавалі ноч Купалы нашыя продкі. Пажадана, каб удзельнікі ўзялі, хто мае, беларускую народную вопратку, а кожны захапіў з сабой вясёлы настрой.

Запрашаем усіх ахвотных удзельнічаць у старажытным беларускім абрадзе.

Арганізатары

НА МЯЖЫ

У перыяд вядомага вострага крызісу, калі ў нашай краіне пайшоў брат на брата, бацька на сына, муж на жонку, сусед на суседа і калі толькі была патрэбна адна іскра, каб загарэўся наш дом і каб паядынкі слоў замяніліся ў паядынак нажоў, расквітнеў буйным святлом культ Пілсудскага. Многія, вельмі многія студэнты насілі на грудзях яго партрэцікі. Розныя арганізацыі і групы сюдтуд арганізавалі сімпозіумы, канферэнцыі, сходы, поўнасцю або часткова прысвечаныя постаці Пілсудскага. Зразумела, што ў такой атмасферы не магло быць нават гутаркі аб крытычным поглядзе на гэтую асобу. Гаварылася аб ёй толькі пахвальна, панегірычна, культава.

Цікава, што культавым настроям у адносінах да Пілсудскага падлягалі і многія члены партыі. Не забуду размовы двух супрацоўнікаў Галоўнага праўлення Таварыства польска-савецкай дружбы. Адзін з гэтых супрацоўнікаў прапяяў гімн у гонар Пілсудскага, гаварачы аб яго вялікіх заслугах перад „усім польскім народам". Вельмі сімпатычнай для мяне была рэакцыя другога супрацоўніка — радавітага варшавяніна, які сказаў наступнае: „Не гавары аб усім польскім народзе, бо да гэтага народа належала і мая сям'я, для якой Пілсудскі не зрабіў нічога. Мой бацька цэлыя гады быў беспрацоўным, у нашай кватэры гасцяваў паўголад. Калі памёр Пілсудскі, кіраўнік маёй школы загадаў прыйсці на ўрачыстасць усім вучням. Прыйшоў і я. Стаяў я ў першым радзе. Кіраўнік школы, пабачыўшы, што я босы, схапіў мяне за вуха і паваллок у чацвёрты рад, крычучы: „Jak śmiałeś, chamie, przyjść boso na taką uroczystość?!" А я не мог абуць сваіх ног, бо не меў ботаў. Ну, вось бачыш, для мяне Пілсудскі не быў вялікім палякам. І я не быў выключэннем, такіх, як я, былі сотні тысяч. І таму я ніколі не буду спяваць гімнаў у гонар Пілсудскага".

Часта думкамі вяртаюся да гэтай размовы. Раблю гэта, між іншым, таму, што я таксама басяком, як зрэшты ўсе дзеці з Бандароў і некалькіх навакольных вёсак, прымаў удзел у пахавальных урачыстасцях Пілсудскага. Над рэчкай Нарвай быў

АБ ПІЛСУДСКІМ

арганізаваны вялікі збор насельніцтва. Вечарам прамаўляў кіраўнік школы з Лукі і войт з Нараўкі. Было распалена вялікае вогнішча. Пасля была аб'яўлена мінута цішыні. Зразумела, што людзі не маглі вытрымаць гэтай мінуты без гаворак і гаварылі аб сваіх справах. Запамяталіся мне словы настаўніцы, якая абураным голасам зашыпела: „Ach, te przeklęte baby, nawet chwili nie mogą pomilczeć!" Мабыць, гэта былі першыя польскія словы, засвоеныя мною ў маім дзяцінстве.

Пасля, калі я ўжо пайшоў у школу, настаўнікі рабілі ўсё, каб у нашы малыя сэрцы ўсяліць вялікую любоў да Пілсудскага. Між іншым, гэтаму служылі панегірычныя вершы, якія трэба было завучваць на памяць. Прынамсі фрагмент аднаго з гэтых вершаў памятаю да сёння:

Łzy nam jeszcze nie obeschły
Po Wodza pogrzebie,
A już wódz u Pana Boga
Meldował się w niebie.
Pan Bóg wodza mile witał,
O wszystko go pytał
I niebieskim słodkim chlebem
Nakarmił do syta.

Так, словы верша я запамятаў, аднак ідэі не ўспрыняў. Зрэшты, у гэтым не праявілася ні мая свядомасць, ні мая рэвалюцыйнасць. Сярод беларускага насельніцтва не квітнеў ніколі культ Пілсудскага. Беларусы веліч палітыкаў мерылі меркай сваёй вялікай нэндзы. І нельга іх было зламіць на наіўныя кручкі такой ці іншай прапаганды. Вось гэтыя крытычныя адносіны да санацыйнай рэчаіснасці перадаваліся і мне. З гэтай прычыны я не мусіў вызваляцца з палону культу Пілсудскага, бо ў гэтым палоне ніколі не быў.

З болем, аднак, сцвярджаю, што ўжо сустрэў некалькіх маладых беларусаў, якія, не маючы ніякіх гістарычных ведаў, падаліся тым пілсудчыкаўскім настроям, якія запанавалі некалькі гадоў таму ў нашай краіне.

Прыказка кажа: „Сваіх мазгоў другому не ўставіш". Мабыць і не трэба іх устаўляць, няхай кожны кіруецца ўласнымі. Аднак існуе неабходнасць перадаваць іншым тыя інфармацыі, якія складаюцца на аб'ектыўны сілуэт Пілсудскага, які што, як што, але прыяцелем беларусаў не быў. Значыць і кахаць яго няма за што.

Алесь Барскі

З рэпарцёрскіх ЗАПІСАК

КІРМАШ ДРУЖБЫ

Быў ён наладжаны на выставачнай тэрыторыі ў Беластоку ад 1 па 10 чэрвеня. Першы міжнародны кірмаш прыгранічнага абмену таварамі, якому спадарожнічалі шматлікія мерапрыемствы культурнага і спартыўнага характару, выклікаў у жыхароў Беластока ды ўсёй Беласточчыны зразумелае зацікаўленне. У панядзелак, 1-га чэрвеня, нягледзячы на халоднае і дажджлівае надвор'е, прасторная плошча ля ўваходу на выставачныя аб'екты ўжо загадзя была запоўнена шматтысячным натоўпам. Людзі спадзяваліся, што ўдасца ім купіць якія-небудзь атракцыйныя тавары, асабліва савецкай вытворчасці.

І вось прыбыла афіцыйная дэлегацыя. Першы сакратар Ваяводскага камітэта ПАРП у Беластоку Уладзімір Каладзеюк сардэчна прывітаў Уладзіміра Бровікава — пасла СССР у ПНР і яго супрацоўнікаў, Петраса Грычкевічюса — члена ЦК КПСС і першага сакратара кампартыі Літвы, разам з членамі дэлегацыі ад ЛССР, Леаніда Кардаша — намесніка старшыні аблвыканкома ў Гродне, разам са шматлікай дэлегацыяй ад Гродзенскай вобласці.

Сярод гасцей з польскага боку Ул. Каладзеюк таксама сардэчна прывітаў члена ЦК ПАРП, загадчыка аддзела па эканоміцы пры ЦК ПАРП Марка Галдакоўскага і міністра ўнутранага гандлю і паслуг Ежы Юзвяка.

Першы міжнародны кірмаш прыгранічнага тавараабмену з'яўляецца адным з важнейшых мерапрыемстваў па ажыццяўленню міжурадавага пагаднення, якое 15 кастрычніка мінулага года падпісалі прэм'ер-міністры Мікалай Рыжкоў і Збігнеў Меснер. Кірмаш, які сённа адкрываем, — адзначыў Ул. Каладзеюк у сваім прывітальным слове, — з'яўляецца практычным выкананнем аднаго з трох міжурадавых пагадненняў. У гэтым годзе ўжо падпісаны ўступныя дагаворы аб непасрэдным супрацоўніцтве паміж 73 прадпрыемствамі Беластоцкага ваяводства ды іх пабрацімамі з падобным профілем вытворчасці ў Савецкай Літве і Гродзенскай вобласці БССР. Падобныя пагадненні наладзілі таксама навучальныя і культурныя ўстановы."

Дзеля прыкладу можна адзначыць, што беластоцкія „Фасты" аднавілі і паглыбілі сваё супрацоўніцтва з Гродзенскім вытворчым прадзільна-ніткавым аб'яднаннем. Беластоцкае прадпрыемства ваўнянай прамысловасці імя Сяржана мае апрацаваную вельмі ж канкрэтную праграму ўзаемнага вытворчага абмену з Гродзенскім

(Працяг на стар. 4)

З уступным словам выступіў першы сакратар Ваяводскага камітэта партыі ў Беластоку Ул. Каладзеюк.

ПРЫСУТНАСЦЬ

студэнцкая старонка

ЧАРГОВАЕ „РАЗВІТАННЕ"

Як вядома, у ваколіцы Семяноўкі будуецца аграмаднае вадасховішча рэтэнцыйнага характару. Здзяйсненне гэтага карыснага аб'екта будзе мець таксама адмоўныя бакі. Пад ваду трапіць некалькі вёсак, ладны абшар ворыўнай зямлі, лугі, паплавы і ўсё тое, што мінулыя пакаленні так карпатліва тут будавалі. Гэта ўсё беспаваротна загіне. Якія будуць паслядоўнасці такой інвестыцыі, цяжка пакуль што сказаць. Напэўна пакіне гэта пляму на духоўных вартасцях ваколіцы. Таго немагчыма пазбегчы.

У мінулым годзе беларускія студэнты арганізавалі і правялі на гэтым падзаліўным абшары рэйд-паход „Развітанне", маючы на ўвазе тое, што неўзабаве нічога, апрача вады, тут не будзе. Аднак пабудова вадасховішча „Семяноўка", хаця ўжо працягваецца роўна 10 гадоў, не занадта хутка набліжаецца да канца. Бачачы гэта, нашыя студэнты задумалі яшчэ раз „развітацца" з гэтай зямлёй. Таму ў днях 24—26 красавіка г.г. правялі яны другі рэйд з цыкла „Развітанне". Сёлета меў ён характар больш экспедыцыйны, этнаграфічны, фотадакументацыйны з асаблівым накіраваннем на рэгістрацыю таго, што тут яшчэ ёсць. Праходзіў двума маршрутамі.

Як і папярэднім разам арганізавалі яго беларускія студэнты з Беластока: Альжбета Ваўранюк, Міраслаў Пякарскі, Данута Мароз і Юрка Баброўскі. Менавіта гэтыя апошні паклапаціўся найбольш пра яго арганізацыю, ход, праграму, харчаванне, начлегі, аформіў таксама дапамогу з боку Саюза сельскай моладзі. Рэйд сам па сабе, як і пабудова вадасховішча, парадкі на ёй, пакінулі на нас шмат уражанняў, перажыванняў. Думаю, найлепш пачуць выказванні некаторых удзельнікаў рэйду.

Славік Філіпюк (вучань Механічнага ліцэя ў Бельску-Падляшскім): — Усё было б вельмі добра, калі б не надвор'е. Але апошнім часам не толькі яно не спрыяе. Таксама крыху шкада, што не было навуковай падрыхтоўкі да мерапрыемства. Не змаглі мы зашмат і пагутарыць з людзьмі, жыхарамі вёсак, ды і ў часе рэйду не было ніводнага даклада. Аднак вельмі добра, што было зроблена шмат фотаздымкаў помнікаў матэрыяльнай і духовай культуры гэтых земляў, якія неўзабаве загінуць. Я прыгадваю з папярэдняга „Развітання", што было тут намнога больш жыцця, не ўсё было аж такім закінутым. Цяпер гэта вельмі жахлівы вобраз. Найбольш убіўся ў маю памяць той прывязаны на ланцуг сабака пры нейкай пакінутай гаспадарцы, засуджаны на галодную пагібель. Шкада гэтай часткі нашай „малой Бацькаўшчыны".

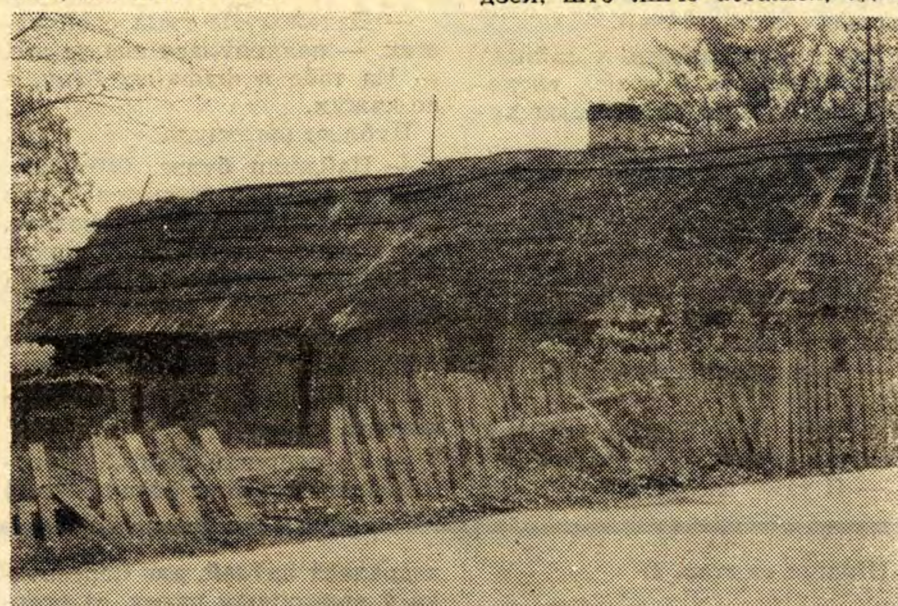
Міра Панфілюк (настаўніца, мінулагодняя студэнтка): — Прырода: высечаны або спалены лес, пакінутыя гаспадаркі, усё развалена — гэта ж робіць вялікае ўражанне неспакою... Многія з жыхароў шкадуюць, што іх так нахабна перасяляюць у іншыя месцы, выкідаюць з родных гнёздаў. Ці гэтак можна? На вуснах ціснецца пытанне: з чаго тут будзе карысць? Але так ставіць пытанне нельга, бо ж, вядома, тое, што будзе заліта, загіне, — гэтай спадчыны насельніцтва ваколіцы немагчыма змерыць і пералічыць. Кажуць, будзе вада для Беластока, яго патрэб, але як зменіцца прырода, а нават мікраклімат ваколіцы, пра гэта — цішыня. Ці праектанты эканамічна-гаспадарчых інвестыцый глядзяць крыху далей, як на блізкае заўтра, ці прадбачваюць пазнейшы, не толькі гаспадарчы, эфект? Мы можам гаварыць, пісаць, выпрашаць, на пратэставаць — гэта могуць рабіць і больш за нас кампетэнтныя, але што з таго?

І яшчэ на гэтым зарабляючы. Мо людзі, якія „ходзяць" каля будучага музея, наладзілі б экспедыцыю туды з мэтай сабраць што-небудзь.

— А што ты думаеш пра сам рэйд, яго ўдзельнікаў?

— За гэтыя два дні я прыйшоў да вываду, што такія рэйды могуць арганізаваць нават вучні сярэдніх школ. Яны якраз былі найактыўнейшай групай на рэйдзе, мелі найбольш энергіі і цікавых прапаноў. Гэта добрая для нас змена.

Валя Пракапюк (вучаніца Беларускага ліцэя ў Гайнаўцы): — Я з гэтымі землямі неяк сямейна звязана, а справы будучага вадасховішча мне даволі добра вядомы. Праблема, памойму, складаная. Праўда, ёсць навуковыя сцвярджэнні, доказы, што гэта патрэбнае. Мо і так яно ў сапраўднасці, але баюся, што прырода, гаспадарка, а перш за ўсё культура штодзённага жыцця ў наваколлі зменіцца ў вельмі некарысны бок. Само тое, што ўжо кідаецца ў вочы, — гэта перш-наперш вялікая дэмаралізацыя насельніцтва, адным з яе праяў — паступовая паланізацыя. Тыя з людзей, што яшчэ асталіся, адна-

Усё развалена... Фота Юркі Баброўскага.

Мікола Ваўранюк (студэнт гісторыі Варшаўскага універсітэта): — На вялікі жаль я спазніўся на гэты рэйд і не бачыў яго пачатку — гуртавання ўдзельнікаў у дружную кампанію, бо такой не застаў на другі дзень. Таксама не прайшоў я ўсяго маршрута рэйду, тым не менш змены аж надта кідаюцца ў вочы. У параўнанні з папярэднім годам працэс „памірання" значна паскорыўся. Разбурана, або разабрана шмат аб'ектаў, якія год таму былі цэлымі. Яшчэ мінулай вясной я глядзеў цікавы, невялічкі ветрак у Гарбарах, сёлета ён толькі звонку такі, сярэдзіну дакладна знішчожылі. Падобных прыкладаў мноства. А колькі экспанатаў у Беларускі музей проста валяецца пад нагамі? Дзесьці пад плотам якісьці збанок, маслабойка, драўляная барана, стары воз... Бяры і паказвай турыстам, ды

сяцца з вялікай абыякавасцю да ўсяго. Гэта ж духоўная пагібель.

— А сам рэйд, як яго ацэньваеш?

— Гэты рэйд — цудоўная справа. Вось менавіта тут узнікаюць сапраўдныя сувязі між людзьмі, яшчэ не так даўно амаль чужымі паміж сабой. І размовы, дыскусіі, гульні, а перш за ўсё — песні, якія спяваюцца тут. Для мяне гэта добрая лекцыя пашаны да свайго роднага. Вучымся быць людзьмі.

Запісаў **Юрка Ляшчынскі**

„БАЦЬКАЎШЧЫНА"

„Нам правоў чужых не трэба —
як не варажы
Не хачу чужога неба,
радасцяў чужых..."

С. Сокалаў

Ужо зноў прыйшлі канікулы і можам супольна спаткацца на „Бацькаўшчыне-4".

Час „Бацькаўшчыны" — гэта вандраванне і пазнаванне сваёй роднай зямлі, сустрэчы з цікавымі людзьмі, праблемамі, адначасна весялосць і пацехі. Тыя, што былі, — прыйдуць; а хто яшчэ не быў — няхай прыйдзе. Чакаем!

Рэйд пачынаецца 14 ліпеня г.г. у Заблудаве і канчаецца 19 ліпеня ў Дубічах-Царкоўных.

Маршрут рэйду: 14 — Заблудаў — Нарва; 15 — Нарва — Плёскі; 16 — Плёскі — Бельск-Падляшскі; 17 — Бельск — Орля: Орля — Дубічы-Царкоўныя.

Арганізатары

НЯМА ІДЭІ — НЯМА НІЧОГА

Маргарыта Мушынская кажа ў „Прысутнасці" ад 17 мая г.г., што: „мо цяпер удасца мацней зварухнуць асяроддзе, не толькі забаўна-культурнымі мерапрыемствамі, але таксама нечым больш сур'ёзным. Нечым накшталт літаратурных, гістарычных ды наогул навуковых вечарынак". Гэтак яна лічыць, маючы на ўвазе нядаўні з'езд беларускіх студэнтаў у Бельску.

Я лічу, што студэнцкае асяроддзе беларускае, як і кожнае асяроддзе, можна зварухнуць толькі ідэалогіяй. У 1980 годзе не адных рабочых, але ўсё грамадства ўдалося зварухнуць ідэалогіяй. У Савецкім Саюзе цяпер народ разварушваецца, дзякуючы якраз ідэалогіі „перестройки". Даволі прыглядзецца да гісторыі ўсякага вялікага руху, каб адразу ўбачыць прычыну яго, менавіта, ідэалагічную. Без ідэі аніякі рух немагчымы. Добра развітая, распрацаваная і пашыраная ідэя — гэта фундамент пад перамогу руху.

Забавы — забавамі, а без ідэі нікуды вы наперад не пойдзеце, пагуляеце і на тым канец будзе. А такія вечарынкі, няхай і малалюдныя, — гэта добры пачатак добрай справе (паўтараю за Мушынскай — вечарынкі літаратурныя, навуковыя, гістарычназначныя). Ідэя ў нас ёсць, яе трэба толькі ўгледзець добранька і вывесці на шырокія воды. Яе, гэтай ідэі, поўна на старонках „Нівы", яны аж кішаць ад яе! Яна і ў творчасці „белавежцаў", і ў навуковых працах нашых навукоўцаў і ў грамадскай дзейнасці БГКТ, нягледзячы на тое, што духам „перестройки" яшчэ мала ў ім пахне.

Без ідэі мы — ніхто і ніштó!

М. Махнацкі

ПРЫСУТНАСЦЬ
студэнцкая старонка

Рэдакцыйная калегія: Я. Вапа, М. Ваўранюк, Ю. Ляшчынскі, В. Сельвесюк і Л. Тарасэвіч.

КАЛІ ПРАПАДАЦЬ, ТО РАЗАМ!

Мой зямляк — Ян Чыквін — вядомы наш паэт і навуковец, як відаць па яго адгалосцы „Увага: рэдактарская памылка", надрукаванай у дзесятым нумары „Нівы", моцна перажывае за тое, што ў яго вершы ў „Беларускім календары на 1987 год" п.з. „На чужыне" дапушчана памылка. Ён хацеў, каб было надрукавана: „Прысвячаю беларускім паэтам на чужыне" (а выйшла ў эпіграфе без гэтага „на чужыне"). Вядома, памылка — прыкрая справа, аднак у гэтым выпадку яна апраўданая, бо ці нашы тут паэты і пісьменнікі не адчуваюць сябе часта так, як на чужыне, га?

Нашы паэты і пісьменнікі жывуць, пераважна, па гарадах і мястэчках, рэдка хто з іх жыве ў вёсцы. Яны як паэты беларускай мовы не чуюць гэтай мовы даслоўна нідзе, часта нават і ў доме сваім... А літаратурнай творчасці патрэбна жывая хваля мовы, паэт, як тая лодка, павінен рынаць у моры сваёй мовы, жыць у ёй, як жыве наогул чалавек у стыхіі паветра і вады, і зямлі. Паэт на чужыне таму і марнее, што ён аддалены ад роднага якіяна ў пустыню не сваёй мовы. І такі паэт-эмігрант сохне, бы выкарчаванае дрэва зялёнае. На Беласточчыне паэт можа яшчэ нырнуць у вёску якую. Аднак цяпер не вельмі ўжо так-дзе і нырнеш, вёска таксама пачала губляць за сабою родную мову, выносіць яе на могілкі разам з трунамі бацькоў нашага маладога пакалення. Вёскі больш цывілізаваныя, блізка шляхоў, робяцца мястэчкападобнымі, і гэты працэс пашыраецца разам з прапажай індывідуальнай сельскай гаспадаркі. (Я калісьці пісаў, як дзяўчаты загубяць нам гаспадарку, маладыя гаспадары не маюць з кім жаніцца, што знакаміта нядаўна падзаўважыў Хведар Хлябіч у адгалосцы „Нанач засталася — вяселле будзе").

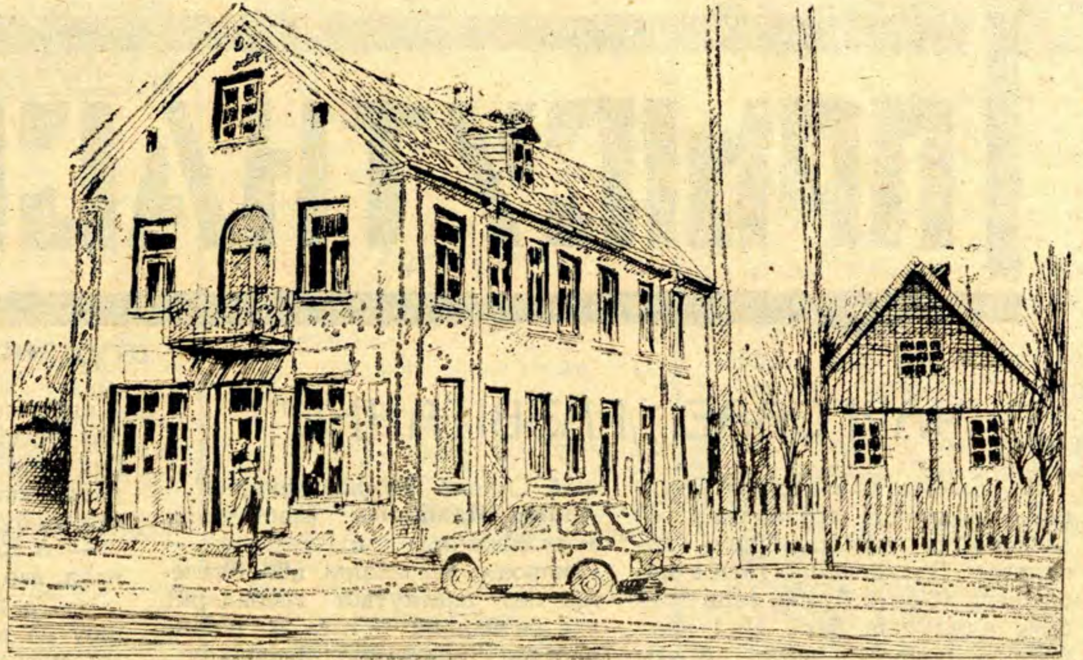
Ці нашы паэты тут — таксама — ужо не на чужыне? — паўтараю. З Чыквіным я не размаўляў на гэты конт, але, хто ведае, ці акурат не тое ён і меў на ўвазе гэтак жа...

Высыхае мова, а яе паэты, як тыя рыбкі, што дрыгаюць на сухім дне і прападаюць. Як можна сабе ўявіць беларускага паэта без жывой беларускай мовы? А да гэтага даходзіць і яшчэ бяда, пра якую каторы раз піша наш бяссільны Алесь Барскі: не даюць грошай на ганарары, не вельмі даюць і на друкаванне кніжак нашых аўтараў. Я не ведаю добра аргументацыю такіх паводзін адміністрацыйных уладаў. Думаю, аднак, што няшмат у чым памылюся, калі скажу, што ў варунках эканамічнай рэформы, калі ўсё мусіць прыносіць даход, кніжка на беларускай мове можа прынесці толькі вялізны дэфіцыт, многа яе не надрукуеш, а каштуе яна!

Значыць так: мала, што і на-

(Працяг на стар. 6)

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

Стары. Беласток. Вуліца Мазавецкая. Мал. Уладзіслава Петрука.

ЗАМАЛЁЎКІ З ЖЫЦЦЯ

У аўтобусе, усё роўна што ў банцы якой з селядцамі, чалавек каля чалавека, нагою няма дзе ступіць. Ездзяць цяпер людкове, мала хто па справе, а больш за таварамі, бо дачуюцца, што недзе „даюць", як не дываны, то тканіну, або які іншы ўжытак. Няма ў нас здаровай, нармальнай гаспадаркі ў краіне, то і няма гандлю, у якім, як я сама памятаю ўжо, усё толькі „даюць", а не прадаюць. Слоўца народнае такое, а яшчэ: „дастаў", „выстаяў", „дабіўся" да селядцоў — вельмі дакладна перадае сэнс сітуацыі, у гэтым выпадку эканамічнай.

Еду і я пабагацець у гайнаўскай краме, бо ў сваёй, вясковай, нават хлеб не заўсёды купіш.

Народ крыху аціх, і чую я такую гутарку.

— Ага, гэта вы, цёта Марыся...

— Ну, я, — адказвае нейкаму боўдзілу даволі зграбная кабета з торбаю на пакупкі.

— А я вас і не пазнаў... Як жывеце?

— Так, як бачыш. Жыву, хлеб жую, малаком запіваю.

— Я таму вас не пазнаў, што даўно мяне тут не было. Гэтак цераз бацьку майго: есці не даваў, босым на двор гнаў, сабакамі цкаваў...

— Не пляці, дурню! — адсекла яму цётка. — Я добра ведаю бацьку твайго, і цябе, як сабаку апаранага, ведаю. П'яніца ты! Бацька ў полі пацеў, а ты за гарэлкаю ў патаемніцы, лахман.

— Што вы, цётка, гаворыце такое? Я ж гэта ад сабак бацькі ўцёк у свет, а вы мяне п'янюгаю зрабілі! Брыдка так, цётка...

— Чаму ж гэта брыдка? — не сунялася жанчына. — Калі ты — чалавек, то чаму ў цябе жонкі, дзяцей нямаш, і хаты сваёй, га?

— Затое кажух маю, — кажа бамбіза.

— Пакажы ты гэты свой кажух, — павярнулася яна да яго. — На табе я фуфайку бачу, а не кажух.

Публіка рагатнула.

— Найлепш будзе, бабульку, калі я з табою ажанюся. Тады і кажух мець буду, і золата, якога ты нахавала па панчохах у куфры, — расхадзіўся ён ад абразы.

— Каб ты аблез, нашто ты мне!? Бяры дурнейшую за сябе.

— Дурнейшая ёсць, але ў яе кажуха няма.

— То пашукай добра... — заіскрылася жартам жанчына. І людзі падхапілі яе жарт, аж п'яніца пацверазеў трохі.

— Не знайду... — ён хацеў сказаць брыдкае.

Жанчына перабіла:

— Ад гарэлкі рукі дрыжаць, калені гнуцца, і пот вочы залівае ад слабасці, разлеза ты маладая! Пі так далей, то і нагавіцы згубіш.

— Во як сваячка да сваяка кажа, людзі!

— Знайшоў з кім сваяцца! Бутэлька табе дзядзькам, а чарка цёткаю...

Боўдзіла схапіўся прабівацца дапераду, да выхаду з аўтобуса, пад агульны смех. Яму далі свабодна прайсці, ён папрасіў шафёра, каб спыніў аўтобус, і шафёр, свой хлопец, спыніў, думаючы, што патрэба нейкая ў чалавека гэтага. Але п'яны шмыгануў на дарогу і пайшоў назад у Гайнаўку.

Ён быў адзіным пасажырам, які мог і не ехаць: ні справы ў яго, ні куплі якой — аніякай патрэбнасці. Можна было б назваць яго турыстам, але ён ім не мог быць, бо — п'яніца, і на што ён толькі не гляне, усюды бачыць гарэлку: рэчка яму — гэта рэчка як бы гарэлкі, бочка яму — гэта як бы вялізная бутля, машына яму — гэта як бы манапольны транспарт, жанчына яму — гэта як бы патаемніца з запасамі жытнёўкі, і гэтак далей.

Аўрора

(Працяг са стар. 2)

КІРМАШ ДРУЖБЫ

тэкстыльным камбінатам, Беластоцкая „Унітра-Бязэт" і Віленскае прадпрыемства радыёкампанентаў свае ўзаемныя паслугі ацанілі на адзін мільён рублёў у год. Сямяціцкая абутковая фабрыка паставіць сваёй сястронцы „Нёман" у Гродне між іншым сто тысяч штук падэшваў да дзіцячага абутку, 50 тыс. камплектаў да прадукцыі дзіцячых сандалікаў і столькі ж камплектаў да жаночых, асабліва зараз модных летніх сандаляў. У замен ад „Нёмана" фабрыка атрымае адпаведную колькасць абутковай скуры і фарбы.

І так можна было б гаварыць пра многія іншыя вытворчыя прадпрыемствы. Прадбачваецца таксама вельмі ж цікавы абмен вопытам. І не ў канферэнцыйных залах ці ў дырэктарскіх кабінетах, як гэта найчасцей здаралася даўней, але непасрэдна ў вытворчых цэхах, за станкамі. Проста шмат якія прадпрыемствы рашылі сістэматычна мяняцца ў працы цэлымі рабочымі брыгадамі.

Вяртаемся, аднак, на беластоцкі кірмаш. Прагрымелі вось дзяржаўныя гімны, перарэзана традыцыйная стужка і народ нецярпліва падаўся ў паасобныя выставачныя павільёны. У першым з іх, зараз ля ўваходу, наладжана была павучальная дакументальная выстаўка пад агульным лозунгам „Супольнасць гісторыі — супольныя мэты". У наступных павільёнах наведвальнікі знаёміліся з грамадска-гаспадарчымі дасягненнямі Гродзенскай вобласці і любаваліся прыкладным мастацтвам Літвы. Яны доўга ўзіраліся ў цудоўны каляровы посуд гродзенскага шклозавода „Нёман", разглядалі тканіны з вельмі цікавымі ўзорамі, захапляліся вырабамі з літоўскага бурштыну і літоўскай керамікай.

У гэтым павільёне сустрэў я намесніка дырэктара па справах гандлю аднаго з каўнаскіх універмагаў, самага буйнага ў гэтым горадзе. Гэта бойкая жанчына.

— Гэтае, што тут мы паказваем, — адзначала яна, — я б асабіста палічыла толькі ўступнай разведкай. У нас знайшлося б больш тавараў, якія маглі б зацікавіць жыхароў Беластока і ўсёй Польшчы. Ад вас я таксама шмат чаго завязла б у Каўнас для продажу ў нашым універмагу. Асабліва мяне цікавіць польская касметыка. Буду старацца як мага больш яе закантрактаваць. Такі тавараабмен умацоўвае эканамічныя асновы нашых гандлёвых і вытворчых установ.

Продаж савецкіх тавараў (вядома, за залатоўкі) вялася ў двух наступных павільёнах. Туды нават не спрабаваў я праціснуцца ні з фотаапаратам, ні заглянуць рэпарцёрскім вокам. Толькі праз плечы людзей, цесна абляпіўшых прылаўкі, удалося мне заўважыць, што бяруць яны, без аглядкі на цэны,

СЯБРЫНА

НЕ СЯРДУЮ

Размова з Алінай Лукшай

Міра: У цябе такія сумныя, шэрыя вочы, Алінка...

Аліна: Я ўжо паспела пераканацца не раз, што ўсё мне не хапае год, каб я змагла што-небудзь змяніць на свеце. Прапановы і ахвота моладзі да дзейнасці амаль не лічацца ў „вышэй пастаўленых“, асабліва ў нашай школе. Не раз у мяне нараджаюцца цікавыя планы і прапановы, але найчасцей усё гэта ў канцы канцоў аказваецца немагчымым да выканання. У школе (Сельскагаспадарчы тэхнікум у Бельску-Падляшскім) не магу якасьці распраставаць крылы. Амаль ніхто тут з маладым не лічыцца, асабліва з такім, у якога на кожную справу ёсць свой погляд. Такіх называюць „пыскатымі“, дзёрзкімі, як мяне. Аднак часам вылучваюць мяне ў школе. Цэлы клас ездзіў на практыку за граніцу, а мяне не пусцілі. Калі так шкадавалі майго здароўя (аб тым, што на маё месца трапіла на „практыку“ нейкая асоба, нават не з нашай школы, я даведалася пасля бальніцы), то чаму ўвогуле не вызвалілі мяне з работы? Я была прымушана працаваць па 12 і больш гадзін у садзе Т. Васілюка, зусім не лёгка, і ніхто за мяне не заступіўся, я ж была сама з нашай школы. Не ведаюць, аднак, яны, ці што, педагогі, што метад палкі — гэта не выхаваўчы метад. Жаль ад такога „вылучэння“ застаецца надоўга ў сэрцы і памяці.

Кім я хачу быць у жыцці? Перш за ўсё — чалавекам. „Штораз больш вакол людзей, а чалавека ўсё знайсці цяжэй“ — гэта словы Эдварда Стахуры. Я хачу быць чалавекам вольным, свабодным, праўдзівым. Палохае мяне гэты свет, у якім столькі крывадушнасці, злосці, зайздрасці, фанабэрыяў, ганарыстасці, самалюбаў. Так рэдка ўдаецца сустрэць асобу, якой сумленнае жыццё складваецца з праўды, любові, скромнасці, талерантнасці. Думаю, што ў нашым жыцці вялікі недахоп якраз талерантнасці. Кожны хоча, каб яго іншыя разумелі, але ці сам ён умее і хоча разумець іншых?

М.: Ведаеш, што добрае для іншых?

А.: Не люблю, калі хто-небудзь нахабна ўмешваецца ў мае справы, хаця не сярдую, дзякую шчыра за добрыя парады. Хачу, каб усім было добра, але чалавек штодзённа сутракаецца з няшчасцем. Гледзячы, аднак, з другога боку, калі б усе людзі былі толькі шчаслівымі, ці ўмелі б яны цаніць гэтую прысутнасць шчасця? Ці было б столькі паэзіі, музыкі, чакання „між губамі і берагам бакала“?

Я многім удзячна майму сябру, Кшысю. Я ішла аднойчы, марозным вечарам, адзінокая, разгубленая. Здавалася мне, што канчаюцца мае сілы ў барацьбе за „быт“. І тады спаткала чалавека, які ў той жа момант стаў маім сябрам. Слёзы мае, як гарох, падалі на яго куртку. Ёсць людзі, якія вераць у мае сілы... Многа я абавязана ў жыцці музыцы, Рыську Скібінскаму. Цікава, дзе цяпер яго душа?..

М.: Задумалася ты...

А.: Вельмі люблю марыць. Час ад часу пачынаю верыць, што мары здзейсняцца, што будзе так, як у песні Роберта Планта аб прыгожай пані, якая купіць сабе лесвіцу ў неба, і пераканае нас, што ўсё — з золата...

М.: Алінка, носіш знак барацьбітаў за мір і свабоду чалавека.

А.: Некатарым перашкаджаюць нашы погляды на тэму міру (яны не ведаюць жа, у чым справа!), мае доўгія валасы, а таксама тое, што я сябрую з „адзінкамі непрыстасаванымі да грамадства“. Трэба гэтым „адзінкам“ дапамагчы. Я сама не куру папяросаў, не гавару ўжо нават аб каштаванні гарэлкі ці нечага падобнага (тут справы і ў маіх рэлігійных законах). Яны, мае сябры, хочуць „скасаваць час пакалечаны“, а яшчэ не ўмеюць. Хто захоча ім дапамагчы?

Я думаю аб войнах, аб вялікай сіле несправядлівасці, і прыгнятае мяне пачуццё прыніжанасці, што я нічога яшчэ не ўмею, каб нешта зрабіць супраць таго.

М.: Не баішся жыцця?

А.: Не баюся, але адначасова яно наводзіць на мяне жах. Зноў прыходзяць мне на думку словы Стахуры: „Ці ў жыцця ёсць нейкая мэта? Само жыццё — гэта мэта“. Я хачу пражыць яго, даючы як найбольш з сябе, рэалізаваць многа сваіх задумаў, нешта пакінуць па сабе. Маё месца ў грамадстве яшчэ не акрэсленае. **Я хачу працаваць ветэрынарам. Жывёла — безбаронная істота і не зробіць мне столькі дрэннага, як чалавек, які ўмее кусаць горш шалёнага сабакі. Хачу разумець і пазнаваць і звяроў, і людзей...**

М.: Я чытала твае вершы.

А.: Люблю пісаць вершы, аднак гэта не дасць мне „хлеба“.

М.: Можа будзеш калісьці слаўным пісьменнікам...

А.: Усё можа быць, але, напэўна, ужо пасля смерці! Вядома, як гэта бывае.

Гутарыла Міра Лукша

Адна пчала многа мёду не наносіць.
Бой красен мужнасцю, а прыяцель дружнасцю.
З кім павядзешся, ад таго і набярэшся.
З мядзведзем дружы, а стрэльбу дзяржы.
Не май сто рублёў, а май сто сяброў.
Няма лепшага друга, як родная маці.
Паважаюць не чын, а чалавека.
Подласць блізкага страшней за кулю.

ПАПЯРОСНЫ ДЫМ

Пераканаўча даказана медыцынай, што курэнне шкодзіць арганізму чалавека, што курэнне, між іншым, спрыяе захворванню ракам лёгкіх. Паветра, атручанае папяросным дымам, выклікае болі галавы, дрэннае самаадчуванне. Некаторыя людзі, да іх належу і я, даўжэй пабыўшы ў пракураным памяшканні, выходзяць адтуль проста хворыя. Вельмі цяжка пераносяць яны папяросны дым.

Супроць курэння ідзе грамадскае змаганне. На жаль, людзі, якія кураць, нахабныя, эгаістычныя. Курцы без пытання, без дазволу прыходзяць у тваю хату, альбо ў пакой, дзе ты працуеш, і кураць. Няма патрабавальнасці да такіх паводзін з боку ўлад і ўстаноў.

У цягніках ёсць купэ, на шыбах якіх на малюнку перакрэслена папяроса. Але вельмі часта ў адным вагоне палова купэ прызначаецца для курачых, а другую — для някурачых. А дым гэтага не разумее і з калідора разыходзіцца ўсюды, пранікае і ў купэ для някурачых. Што з таго, што ёсць нават вагоны, адведзеныя цалкам для някурачых, але ў іх заходзяць курцы і яны ў купэ не кураць. Затое выходзяць курыць на калідор. З калідора пры кожным адхіленні дзвярэй купэ ўрываецца папяросны дым...

А зноў як аднесціся да такіх людзей, як іх назваць, у якіх поўныя вусны слоў аб тым, што трэба настойліва змагацца за чыстую ваду, за чыстае паветра, а яны самі амаль беспрапынна атручваюць паветра бухаючы папяросным дымам, быццам паравозы. І сярод гэтых закаранелых атручвальнікаў шмат жанчын, у тым ліку і дзяўчат, будучых матак.

Змаганне супраць курэння — гэта змаганне за здароўе чалавека.

Пакуль што яшчэ гэтае змаганне не набрала патрэбнай моцы, яшчэ яно належна не падтрымана ўсімі арганізацыямі і ўладамі.

(мх)

нейкі посуд, цацкі, гармонікі, веласіпеды і многа-многа яшчэ чаго іншага, што звычайна паяўляецца ў нас на таўкучцы ля вуліцы Бэма. Вось і паявілася парадачная канкурэнцыя для прыватных гандляроў! А можа толькі нажыва для іх?

Я хадзіў па гэтым кірмашы ў кампаніі сяброў з Гродна. Мы сачылі за цэнамі і абменьваліся спасцярогамі. Калі ўзяць крыху заніжаны курс, што адна капейка раўняецца адной залатоўцы, дык цэны на гэтым кірмашы былі, так сказаць, цэнамі міжнароднай раўнавагі, значыць, яны больш-менш аднолькавыя ў нас і ў Савецкім Саюзе.

У Беластоцкім кірмашы дружбы прымала ўдзел аж 7 прыгранічных ваяводстваў, якія прапанавалі для продажу савецкім таварышам тавары на звыш 9 мільярдаў злотых. Беласточчына выступіла з наборам тавараў, вартасць якіх склала амаль 4 мільярды злотых.

Што з гэтага ўсяго атрымаецца, дык неўзабаве пераканаемся, наведваючы ўжо звычайныя крамы і розныя універмагі. Важна аднак тое, што зроблены першы вельмі ж важны крок дзеля замацавання нашага ўзаемнага супрацоўніцтва. Міністр Ежы Юзвяк з нагоды гэтага ж кірмашу ўручыў 18-ці прыгранічным прадпрыемствам афіцыйныя канцэсіі на вядзенне прыгранічнага тавараабмену. Беласток надалей будзе супрацоўнічаць з Літоўскай і Беларускай ССР.

З нагоды першага міжнароднага кірмашу прыгранічнага тавараабмену Беласточчыну наведалі вядомыя мастацкія калектывы з Гродна і Вільнюса. Між іншым, мелі мы нагоду зноў захапляцца цудоўнымі спевамі і танцамі членаў ансамбля „Нёман“. На эстрадзе, якая знаходзіцца ў цэнтры выставачнай тэрыторыі, на працягу дзесяці дзён штосьці цікавага адбывалася. Між іншым, была наладжана „Панарама фальклору Беласточчыны“, выступалі шматлікія самадзейныя калектывы, адбыўся канцэрт з удзелам дзяцей „Колеры дружбы“.

Вялікае зацікаўленне, асабліва сярод моладзі, выклікала новая мадэль вядомага і ў нас аўтамабіля „Лада“. На здымку — Лада 2108.

А найважнейшае: зноў сустрэліся людзі, якія жывуць па абодвух баках дзяржаўнай мяжы. Сустрэліся і пераканаліся, што нічога іх не дзеліць, што аднолькавыя ў нас жаданні, каб жыць мірна, без лішніх хваляванняў і ўсё болей заможна.

Віктар Рудчык
Фота аўтара

(Працяг са стар. 4)

шы паэты застаюцца без натуральнага асяроддзя жывой беларускай мовы, то яшчэ перасталі забяспечваць іх сродкамі на выдаванне кніжак з іхнымі творамі.

Што рабіць? Можа суполкі якія ўтвараць, накшталт эмігранцкіх. На далёкім Захадзе жыве Ян Пятроўскі, беларускі перакладчык антычнай літаратуры (Платона, Аўрэлія). Ён выдае свае пераклады за грошы суполкі. Цяжка мне сказаць, ці гэтая суполка мае нейкі даход свой, а ці ўтрымліваецца яна, можа, з грашовых дарункаў... Але ж і Музей гэты свой у Гайнаўцы будуем мы падобным чынам, за дараваныя грошы. Чаму б тады не спрабаваць і кніжкі гэтак жа выдаваць? У Савецкім Саюзе, чую, думаюць пісьменнікі пра арганізоўванне суполак, выдавецкіх арцеляў, хоць прычыны таго ў іх не такія трагічныя, як у нас.

Так што не шукайма далёка чужыны, яна прыходзіць ужо да нас, яна пачынаецца ў нас саміх. Без кніжак культура немагчымая, слушна пісала Аўрора. А без грошай немагчымая кніжка (друкарня, ой, бярэ!). Дык што, як вам, чытачы, падабаецца ідэя выдавецкай беларускай суполкі ў Беластоцкім краі? Кажуць людзі, каб выратавацца ад смерці — усе спосабы дазволеныя. Можа гэта і залішне сказана, аднак долю рацыі я ў гэтым бачу.

Мікалай Панфілюк

КУДЫ ГЛЯДЗЕЛІ ВОЧЫ!

У „Ніве" ад 17 мая г.г. быў апублікаваны рэпартаж Віктара Рудчыка „Мак". Гэты рэпартаж мог быць цалкам ніштаваты, калі б не пэўнае „але": нашто ўім такі дакладны рэцэпт вырабу гераіну і наркаманскіх „кампотаў", пытаю я ў Рудчыка. З такімі інфармацыямі трэба быць асцярожным, бо могуць яны трапіць у рукі дурня якога, яму і захочацца пакаштаваць усяго таго забароненага...

Мне ўжо за восемдзесят гадоў і наркаманія не пагражае мне, хаця некалі я быў заядлым наркаманам, піў, менавіта, гэтакі „кампот". Так, так — піў! Справа ў тым, што — як гаварыў татка — нарадзіўся я вельмі бядовым, усё не хацеў спаць, і мая маці (я яе не памятаю), каб хоць трохі адпачыць пасля гароўнага дня на гаспадарцы, паіла мяне адварам з макавак, пасля чаго спаў я непрабудным сном. Я быў настолькі малы, што не памятаю, ці сніліся мне тады голыя бабы, але тое, што не ўзвычаіўся я да гэтага „кампоту", дык заслуга ў тым майго бацькі. Калі я стаў большым і крычаў, то татка лячыў мяне не „кампотам", але шырокаю дзягаю, якою, урэзаўшы пару разоў па маім азадку, усыпляў мяне такім спосабам.

У вёсцы не было наркаманаў.

Выбачайце, што я люблю пісаць пра мінулае. Яно, праўда, не было ў нас вясёлым, затое было яно сумленным.

(Працяг на стар. 11)

КАНФЕРЭНЦЫЯ МОВАЗНАЎЦАЎ

У маі ў Белавежы адбылася Міжнародная балта-славянская канферэнцыя „Характар і абсяг узаемадзеяння балта-славянскіх уплываў даўней і сёння", арганізатарам якой быў Інстытут славяназнаўства Польскай акадэміі навук. Гэтая канферэнцыя стала плённай сустрэчай прадстаўнікоў навукі з цэлага свету. З дакладамі выступілі: В. Іванаў, В. Тапораў, М. Ляконцава, Т. Суднік, Л. Неўская з Масквы, З. Зінкявічыюс, К. Моркунас, А. Каўпуж, В. Ч,кмонас, К. Гаршва,А. Раманчук, В. Мацеяўскенэ, А. Ванагас з Вільнюса, Л. Грыгорава, В. Вярэніч з Мінска, Р. Казлова з Гомеля (на жаль, не прыехаў прафесар М. Бірыла, з дакладам „З антрапаніміі беларуска-літоўскага пагранічча"). А. Блінкена і В. Дрызуле з Рыгі, Ю. Лаўчыютэ і Н. Батажок з Ленінграда, Ю. Марван з Клейтон (Аўстралія), А. Залескі і А. Непакупны з Кіева, Э. Станкевіч з ЗША, П. Дзіні з Пізы (Італія), Р. Экерт і Б. Гінцэ і Е. Букевічыютэ з Берліна, Г. Шалер з Марбурга, а з Польшчы: В. Смачынскі, В. Маньчак, М. Гасюк, С. Дубіш, Т. Левашкевіч, Э. Балалыкіна, М. Лізісава, С. Глінка, В. Ціханюк, Л. Крук, М. Бёлік, Л. Беднарчук, Г. Таборская, А. Галомбэк і кіраўнік Інстытута славяназнаўства ПАН Міхал Кандрацюк. Вялікая частка рэфератаў датычыла моўных спраў Беласточчыны. Гэта, між іншым, даклады Лілі Крук „Балтыйскія элементы ў XVI-вечнай антрапаніміі паўночнай Беласточчыны", С. Глінкі „Прыклады фанетычных літуанізмаў у беларускіх і польскіх гаворках Беласточчыны", М. Кандрацюк — „Балтыйскія асабовыя назвы сялян у спіску Тыкоцінскага старawства з 1573 года", В. Ціханюка — „Балтыйскія элементы з XVI-вечнай антрапаніміі паўднёвай Беласточчыны".

— Такі форум дыскусіі і навуковых прапаноў удаецца арганізаваць раз на дзесяць год! — сказаў дацэнт М. Кандрацюк сваім студэнтам і дыпламантам, для якіх удзел у міжнароднай канферэнцыі быў першым крокам у вялікую навуку. Гэтыя маладыя былі названы адным мовaведам жартам (але з ноткай зайздрасці) „школай Кандрацюка". Цікава, што якраз многа дзяўчат цікавіцца мовазнаўствам!

На здымку — частка ўдзельнікаў канферэнцыі, якім найцяжэй было расстацца з Белавежай.

Міра Лукша
Фота. В. Рынажэўскага

У АНІСЬКІ АЖЫВАЮ

Я вельмі люблю бываць у доме Яўгэна Аніські, што жыве ў Аўгустове каля Бельска. У яго цікавая беларуская бібліятэка, а сам ён займальна гаворыць пра беларускую літаратуру, пра нашу культуру і нашу вялікую гісторыю. І кожны раз, выходзячы ад яго, мне, як прыпеў які, паўтараюцца, пачутыя тут, словы вялікага Купалы:

Адгарні ты, сонца,
Мглу ад нас благую!
Гора нас не руш!
Я люблю бясконца
Бедную, святую
Матку Беларусь!

Як жа вечна актуальныя нам гэтыя цудныя словы волата Белай Русі! І, дзякуй Богу, усё менш і менш ужо такіх беларусаў, якія анічога не ведаюць пра сваю старонку, пра свой народ.

Яўген Аніська ад пачатку выпісвае „Ніву", выпісвае ён і штомесячнік „Беларусь", і штотыднёвік „Літаратура і мастацтва" з Мінска. У яго гасцінай можна паслухаць прыгожы спеў амерыкана-беларускага спевака Данчыка, запісаны на магнітафонную стужку. З песняў Данчыка мне асабліва спадабалася „Явар з калінаю" на словы таго ж Янкі Купалы.

Калі бывае мне цяжка на душы, а няма куды падзецца, я іду да Яўгена Аніські, і толькі з ім супакойваюся, аціхаю, вяртаюся, так сказаць, да жыцця. Як жа патрэбны ён нам, чалавек-беларус!

Андрэй Гаўрылюк

МУЗЕЙ У АШМЯНАХ

Як паведамляе „Гродненская правда", пасля рэканструкцыі адкрыўся ашмянскі краязнаўчы музей імя Ф. Багушэвіча. Вялікую работу зрабілі ў апошні час яго супрацоўнікі. Дзякуючы іх пошукам і доследам, адкрыліся шматлікія, дасюль невядомыя або мала вывучаныя старонкі ў гісторыі роднага краю. Бадай, галоўнай у музеі лічыцца зала, у якой сабраны матэрыял аб жыцці і дзейнасці паэта Ф. Багушэвіча. Тут можна ўбачыць яго асабістыя рэчы, бліжэй пазнаёміцца з яго творамі. Экспанаты іншых залаў музея як бы пішуць гісторыю ашмянскай зямлі з пачатку нараджэння жыцця да нашых дзён.

З БІТВЫ У БІТВУ

Уся заходняя граніца Кейстутавага княства — ад Балтыйскага ўзбярэжжа каля сённяшняй Клайпеды, на поўначы, і па вытокі Прыпяці, гэта значыць па Уладаўскае паазер'е, на поўдні, — увесь час палала несціханай вайной. Рэдка здараўся такі год, каб Ордэн не ўчыніў нашэсця на Жмудзь, Аўкштайцію, Гарадзеншчыну ці Дарагічыншчыну і каб Кейстут не хадзіў адпомсціцца яму.

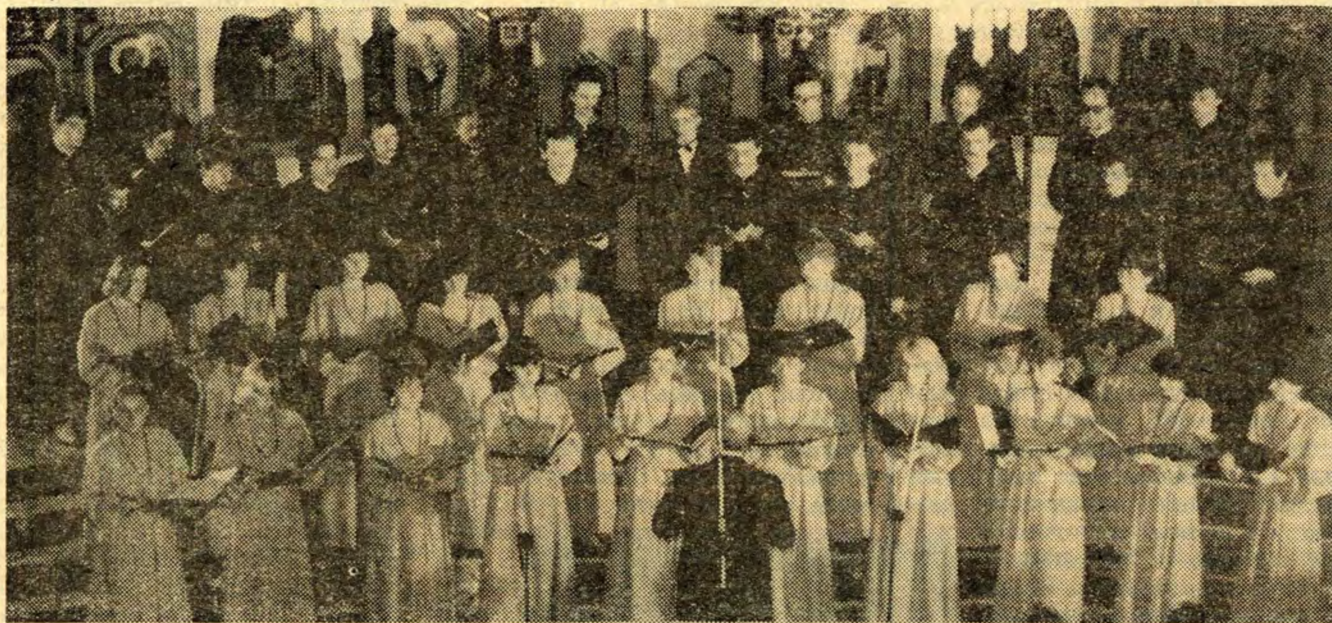
Крыжацкія атрады ў Кейстутавы ўладанні ўрываліся пераважна праз брод на рэчцы Нэце, каля сённяшняга Аўгустова, і далей ішлі на ўсход між рэчкамі Ваўкушанкай і Бобрай (Бебжай), па гэтым шляху потым пралёг паштовы тракт, а затым шаша і чыгунка з Гродна ў Аўгустоў. За гэтую „браму ў беларускія землі" больш за сто год ішло зацятае змаганне паміж Ордэнам і Вялікім княствам. Відаць, у Кейстутавых часах трэба шукаць пачатку назвы Старожынцы, якая цяпер датычыць вёскі ў гміне Ліпск, Сувальскага ваяводства, а ў XIV—XV ст. гэта была адна з крэпасцей, што „старажылі" той шлях. Крыжакі, каб апанаваць яго, пазней, ужо за Кейстутавага сына Вітаўта, у 1392 годзе, каля броду на рэчцы Нэце, дзе сёння прасціраецца Аўгустоў, пабудавалі замак Метэнбург, які зараз жа атрады гарадзенскіх вояў здабылі і ўшчэнт разбурылі.

Кейстут жа аблюбаваў іншы шлях сваіх паходаў у крыжацкія ўладанні. Ён склікаў харугвы гарадзенскіх, ваўкавыскіх, бельскіх, суражскіх, дарагічынскіх ці берасцейскіх вояў у прыгранічную моцную крэпасць Гонязь (сённяшні Гонёндз) і, перайшоўшы тамашнім тупкім бродам раку Бобру (Бебжу), кіраваўся праз Піш на захад і поўнач, у глыб Прусіі. Гэты шлях пакінуў таксама трывалы след: у Ольштынскім ваяводстве ўрочышча каля вёскі Ракава, што распалажана на верхнім цячэнні рэчкі Вісы, называецца і сёння Кейстутаў Брод. Мабыць, не аднойчы ў гэтым месцы пераадольвалі балоцістую рэчку Кейстутавы харугвы, калі падаваліся на крыжакаў ці вярталіся з паходу на іх.

Не заўсёды гэты энергічны Гедымінавіч хадзіў з вялікай арміяй, часта адпраўляўся на непрыязных яму заходніх суседзяў з невялікай дружынай. Але заўсёды з'яўленне яго атрадаў выклікала неймаверны

Адкрыў фестываль мінулагодні лаўрэат, студэнцкі хор з Вроцлава.

ЧАТЫРЫ ВЯЛІКІЯ ДНІ ГАЙНАЎКІ

Фестываль царкоўнай музыкі, ужо VI, які ў апошнія дні мая прайшоў у Гайнаўцы, прынёс гэтаму гораду прэстыж, узвысіў яго як значны культурны цэнтр. Такой імпрэзы не пасаромелася б і сталіца, не гаворачы пра Беласток.

У гэтай удачы, чаго не падкрэсліць было б грахом, пераважаючая заслуга самога горада Гайнаўкі, яго людзей, уладаў, а перад усім Гайнаўскага дома культуры з дырэктарам Мікалаем Бушко на чале і гайнаўскай царквы св. Тройцы з яе настаяцелем Антоніем Дзевятоўскім і апекуном фестываля Міхалам Негярэвічам.

Ад нашых чытачоў, так з самой Гайнаўкі, як і з вёсак, якіх многа давялося сустрэць на фестывалі і гаварыць з імі, выказваем задавальненне і падзяку арганізатарам і ўдзельнікам VI дзён царкоўнай музыкі ў Гайнаўцы за гэтае свята царкоўнай песні.

Арганізацыя і дэтальная падрыхтоўка былі дасканалыя. Таксама і прапаганда. З'ехалася нямала журналістаў. Беластоцкае радыё найграла ўсе конкурсныя выступленні, а апаратар тэлебачання ўлазіў кожнаму цікавейшаму дырыжору на вочы (і нічога такому не скажаш, бо ён працуе), фатографы, рэпарцёры звіваліся, як уюны, Гайнаўскі дом культуры таксама запісваў усе выступленні на тэлекасеты.

Фестываль быў агульнапольскі і міжнародны, на найвышэйшым мастацкім узроўні. З замежных калектываў выступілі камерны хор „Віват" з Масквы (гэтаму хору мы прысвецім асобны артыкул, наш журналіст узяў інтэрв'ю ў дырыжора Ігара Жураўлёнка), камерны хор „Іаан Кукузэл — Ангелагласнят" (гэта значыць — анельскія галасы) з Сафіі (Балгарыя), хор Духоўнай акадэміі з Ленінграда і хор Праваслаўнай мітраполіі ў Оулі, Фінляндыя. У фінляндскім хоры, адзіным з усіх выступаючых, жанчыны былі апранутыя ў народныя строі, скромныя.

Краёвыя хоры

Група царкоўных хораў: І месца — хор з Вроцлава. II — Мітрапалічны маладзёжны хор з Варшавы (гэты хор мае цудоўную салістку, Маргарыту Боўблей, яе „Отчэ наш" было найлепшым, найбольш узнёслым сольным выступленнем усяго фестывалю). III — хор з Гайнаўкі, гэты хор — 22 жанчыны і 22 мужчыны — можа высока зайсці, прыдаць бы яму трошкі дынамічнасці і дазволіць спяваць больш моцна.

Група свецкіх хораў: І месца — камерны хор Гданьскага універсітэта і мужчынскі хор „Кантылена" з Вроцлава, II — мужчынскі хор „Гарфа" з Варшавы, трэцяй узнагароды не было.

Заграмічныя хоры

Занялі І месца — камерны мужчынскі хор „Іаан Кукузэл" з Сафіі і камерны змешаны хор „Віват" з Масквы; II — хор Духоўнай акадэміі з Ленінграда, а III — царкоўны хор з Фінляндыі.

Хоры, якія не атрымалі ўзнагарод, але выступалі на фестывалі: хор Вышэйшай праваслаўнай семінарыі пры манастыры св. Ануфрыя ў Яблачыне і мужчынскі хор „Эха" з Любліна.

Гэтак закончыліся конкурсныя змаганні ў Гайнаўцы.

Чатыры дні гайнаўскага фестывалю не змяшчаліся толькі ў адной Гайнаўцы. „Віват" і „Іаан Кукузэл" выступілі з канцэртамі ў Гайнаўскім доме культуры, Бельскім доме культуры і Беластоцкай філармоніі. Можна сказаць, што залаты бляск гайнаўскага фестывалю асвяціў шырэйшыя кругі любіцеляў царкоўнага спеву.

Адносна конкурснага рэпертуару. На мой погляд, замала ў ім было сапраўднага літургічнага праваслаўнага спеву. Другая крытычная заўвага: ці беластоцкія хоры ўсё яшчэ байкатуюць фестываль? Паўтару тут свае мінулагоднія словы: недавучанасць гэта ці комплекс правінцыі?

В. Валкавыцкая

Фота У. Завадскага

жах не толькі ў простага насельніцтва, але і сярод рыцарства.

Пра асабістую адвагу Кейстута, яго дзёрзкасць складаліся цэлыя аповесці, а крыжакі нястомна сплятали сетку інтрыг і засад на яго. І падчас аднаго з паходаў удалося ім акружыць яго і, выбіўшы ці зняволіўшы дружыну, узяць самога ў палон. Адна з легенд расказвае, што крыжакі такога незвычайнага палоннага закавалі па нагах ды руках і завезлі аж у сваю сталіцу — пануры Мальбарк. Там жа пасадзілі яго ў глыбокі склеп за сямю мурамі, куды ніякі праменьчык святла дзённага не пранікаў. Здавалася, што ніякім спосабам Кейстут не вырвецца з крыжацкіх кіпцюроў. Але ж прыставілі маладога клехта-воя насіць яму пітво і ежу. Са скупых слоў яго Кейстут змеркаваў, што ён — таксама крыжацкі нявольнік, яшчэ ў маленстве палабраны рыцарамі пры вырэзванні імі насельніцтва ў якойсьці мясцовасці ў Вялікім княстве Літоўскім і выхаваны на вернага слугу Ордэна. Слова за словам і князю з бегам часу ўдалося перадолець пасеяную крыжакамі ў сэрцы юнака варожасць да свае сапраўднае радзімы і родзічаў. Ён усё часцей і болей распытваў князя пра родны край, мужнае змаганне насельніцтва супраць розных ворагаў і асабліва жорсткіх, бязлітасных крыжакаў. І ўрэшце дапамог Кейстуту вырвацца з няволі, і ў крыжацкай вопратцы на здабычных ладных конях яны абодва разам прабіліся на Мазоўша, адтуль жа — у княжацкія ўладанні. Альф, бо такое было крыжацкае імя кнехта, быў аж да смерці Кейстута яго самым блізкім і верным дарадчыкам і неадступным удзельнікам ваенных паходаў. А іх не меншала, і былі яны надта ж жорсткія.

Вынік паходу ў Мазоўша ў 1350 годзе ды прыгода з венгерскім каралём на Бузе каля Мельніка і смерці плоцкага князя Баляслава не былі карыснымі для Кейстутавага княства. Мазавецкае рыцарства на чале з Баляслававым братам, князем чэрскім Семавітам і, відаць, хоць і патаемным, але надта дзейсным, падмацаванні з боку караля Казіміра, рашыла адпомсціць Кейстуту і за нашэсце і за смерць свайго князя. З усяго відаць, што мазаўшане значнай сілай сабраліся на рацэ Нарве каля Візны, перайшлі там граніцу і накіраваліся праз Гонязь на Горадню. У якім месцы, калі і ці адбылася бітва з Кейстутавым рыцарствам, дакладна невядома, магчыма, што каля адной з крэпасцяў, якія тады знаходзіліся каля сённяшніх вёсак Гродзіск ці Мілеўшчына (на Сакольшчыне) і баранілі подступаў да Горадні.

(Працяг на стар. 8)

БЕЛАРУСІКІ

1983

Toczewski Andrzej, Działania 2 Armii Wojska Polskiego w składzie 1 frontu Białoruskiego. *Rocznik Lubuski*, R. 12; 1983, s. 251—279, tab. mapa.

Turonek Jerzy, Kwestia białoruska w polityce obozu londyńskiego (1941—1944). *Studia z Dziejów ZSRR i Europy środkowej*, t. 19; 1983, s. 131—158.

Wiarciński Anatol, O, Matko Boska — równino polska (w). — Miłość odkrywa skarby (w). — O miejscu w życiu jak dzieci (w). Z polskich wrażeń. Tł. z białor. Bronisław Suzanowicz. *Nadodrże* 1983, nr 12, s. 3.

Wiśniewska Elżbieta, Janka Kupała i Jakub Kołas. Polsko-radziecka konferencja naukowa w stulecie urodzin. *Slavia Orientalis* 1983, nr 1/2, s. 224—226.

Wojciechowski Jacek, Bykau W. — Droga krzyżowa. *Literatura na Świecie* 1983, nr 11, s. 321—324.

Wołodźko Emilia, Uwagi o częstotliwości użycia rzeczowników w rosyjskiej i białoruskiej prozie literackiej. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego nr 633. Prace Językoznawcze* 1983, z. 74, s. 145—150, tab. wykr.

Zaręba Alfreda, Tekst białoruski spod Białegostoku. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego nr 633 Prace Językoznawcze* 1983, z. 74, s. 11—12.

Żakow A. G., Sowriemiennaja sowietskaja poema. Mińsk 1981. Rec. Zbyrowski Zygmunt. *Przegląd Rusycystyczny* 1983 z. 3/4, s. 207—212.

P.C.

НАМ АДКАЗВАЮЦЬ

Odpowiadając na notatkę, zamieszczoną w tygodniku „Niwa" z dn. 3 maja 1987 r. pt. „Niwa" natchnić naczelnika?", uprzejmie informuję, że:

— na przystanku autobusowym w Narewce usytuowane są dwie wiaty zakupione z PKSu, które chronią podróżnych przed wiatrem i deszczem. Na budowę poczekalni z prawdziwego zdarzenia nie pozwalają warunki terenowe przy przystanku oraz brak środków finansowych, a Przedsiębiorstwo Krajowa Państwowa Komunikacja Samochodowa w swej działalności nie zajmuje się budową i utrzymaniem przystanków autobusowych.

Mimo istnienia w/w okoliczności problem poruszony przez Waszą gazetę zostanie przedstawiony na zebraniu ogólnym mieszkańców Narewki.

Naczelnik Gminy w Narewce
MIKOŁAJ PAWILCZ

АХВЯРЫ БРАКАНЬЕРАЎ

3.693 сланы і 97 насарогаў сталі ахвярамі браканьераў у Танзаніі за апошнія сем гадоў.

Гэтыя даныя, як паведаміла танзанійскае інфармацыйнае агенцтва Шыхата, прыведзены ў дакладзе, прадстаўленым ураду рэспублікі. Калі не будуць прыняты тэрміновыя меры для спынення незаконнага палявання, сланам і насарогам у Танзаніі пагражае поўнае знікненне.

Асабліва трывожным фактам, адзначае агенцтва, з'яўляецца тое, што больш палавіны жывёлін былі забіты ў запаведніках. Барацьба з браканьерамі ўскладнена з-за недахопу зброі, транспарту і амуніцыі ў супрацоўнікаў запаведнікаў. Паводле даных Шыхата, да масавага адстрэлу сланоў і насарогаў маюць дачыненне і грамадзяне іншых дзяржаў. Агенцтва заклікае ўрад высылаць з краіны ўсіх іншаземцаў-браканьераў.

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР

АКТЫЎНАСЦЬ ПАМЁРШАГА

Сярод пакалення старэйшых жанчын спатыкаем многа такіх, якія вераць, што памершыя маладыя маці наведваюць сваіх немаўлят і кормяць іх грудзьмі. Такія перакананні з вялікай упэўненасцю выказвала жыхарка Лукі Анна Садоўская, жыхарка Рыбакоў Юля Баршчэўская, жыхарка Капітаншчыны Анна Карпюк, жыхарка вёскі Скупава Марта Гарустовіч. Варта падкрэсліць, што, выказваючы такія фантастычныя меркаванні, твары гэтых жанчын свяціліся прыгожай верай у рэальнасць і праўдзівасць сказанага.

„Можаце верыць, можаце не верыць, — гаварыла Анна Садоўская, — але я ведаю досьне, што многія мацеры прыходзілі после смерці да сваіх грудных дзіцей. І як жэ вано магло б быць па-другому? То ж вадомо, што Бог адпусціт кажду мацеру да сваго дзіцяці. То ўжэ вана ні толькі накорміт его грудзьмі, але падушачку паправіт і прыкрые. Мне мама гаварылі, што ў іх суседзяў было такое, што памэрла маладзіца, то вана ні толькі прыходзіла і карміла грудзьмі малое, але і переадзела яго і нават яму страву варыла.“

Іншыя анкетаваныя жанчыны гаварылі, што ў часе наведвання грудных дзяцей памёршымі маткамі хатнія чулі скрып дзвярэй, бачылі хістанне калыскі, чулі смактанне дзіцяці, чулі нават спяванне маткай-наведальніцай песні-калыханкі.

У раёне Орлі, між іншым, у Рэдутах на працягу сямі дзён пасля смерці чалавека трымаюць на палічцы ў покуце свежы ручнік і ваду ў шклянцы. Робіцца гэта з той мэтай, каб душа памёршага магла на ручніку адпачыць і напіцца вады.

У тых жа Рэдутах да сёння паўтараюць яшчэ здарэнне з міжваеннага перыяду. Датычыць яно мясцовай жыхаркі, якая займалася чарадзейнымі практыкамі. Перад смерцю яна моцна мучылася. Сын, стараючыся аблегчыць маці смерць, прыпадняў дошку ў столі асінавым клінам. Пасля смерці жанчыны і яе пахавання жыхары вёскі заселі да хаўтурнага пачастунку. Нечакана праз комін павеяў струмень паветра. Адзін з прысутных мужчын засмяяўся і адкрыў вусны, каб нешта сказаць. Не здолеў, аднак, гэтага зрабіць, бо струмень паветра скруціў яму галаву набок. Усе спалохаліся і ўцяклі з хаты. Мужчына гэты жыў яшчэ да нядаўняга часу і меў скручаную набок шыю. Старэйшыя жыхары вёскі расказваюць аб гэтым здарэнні, трактуючы яго, як верагодны доказ уздзеяння душы памёршага на жывога.

Многа паэтычных вераванняў, звязаных са смерцю дзяцей. Варта падкрэсліць, што на пачатку XX стагоддзя на ўсходняй Беласточчыне памірала каля 60 працэнтаў дзяцей. Па сутнасці ніводная з вясковых жанчын не карысталася лекарскай дапамогай пры нараджэнні дзіцяці. У сувязі з гэтым многія дзеці уміралі пры нараджэнні. У выпадку хваробы нованароджанага дзіцяці таксама не звярталіся вясковыя жыхары да лекара. І было гэта звязана не настолькі з цемрай, наколькі з выключным убоствам і галечай. У такой сітуацыі дзяцей лячылі мясцовымі спосабамі пры дапамозе зёлак, а яшчэ часцей — магіяй.

Масавы зыход дзяцей як быццам бы спрыяў нараджэнню адпаведнай інтэрпрэтацыі гэтага факту. Гэтак узнікла перакананне, што памёршыя дзеці, як бязвінныя істоты, становяцца ў небе анёламі і што Бог іх выкарыстоўвае да розных добрых паслуг. Такое перакананне выклікала наступны міф, паводле якога маці, страціўшы дзіця, не павінна быць у роспачы, бо чым больш такіх анёлкаў будзе мець у небе, тым лепшая апека будзе ёй там пасля смерці.

У Клейніках забарона плачу над памёршым дзіцём была звязана з перакананнем у тым, што яе слёзы заліюць і згасяць свечку, якой паслугоўваецца яе дзіця ў раі. У некаторых мясцовасцях былых Беластоцкага і Сакольскага паветаў жыхары гаварылі, што слёзы маці заліюць пасцельку яе дзіцяці ў раі, а галосны плач будзе будзіць іх са сну.

У вёсцы Гацькі загад паўстрымоўвацца ад плачу над памёршым дзіцём тлумачыцца тым, што такое дзіця мусіць на небе насіць збан, напоўнены матчынымі слязьмі.

У вёсцы Семяноўка жыхары верылі, што жанчына, якая страціла дзіця, не павінна есці яблыкаў перад святам Спаса. У часе высвянчэння садавіны ў царкве павінна з'есці першы яблык. Калі б з'ела раней, дык яе дзіця ў небе не атрымлівала б пладоў.

Думаю, што згодзіцеся са мной, чытачы, калі скажу, што ўсе гэтыя вераванні, уяўленні складаюцца на прыгожую паэтычную беларускую міфалогію.

А. Баршчэўскі

(Працяг са стар. 7)

З БІТВЫ У БІТВУ

Мабыць, Кейстут апынуўся ў незайздросным становішчы, а дапамогі ніадкуль было спадзявацца, бо брат Любарт з пляменнікамі Нарымунтовічамі і Карыятовічамі цярпелі паражэнні ад Казіміравых войск на Валыні, страцілі нават Уладзімір-Валынскі. Але дапамога прыйшла і то з цалкам неспадзяванага боку. Крыжакі палічылі, што наступ на Вялікае княства Літоўскае аб'яднаных сіл Каралеўства Польскага і Мазоўша занадта ўзмацняе наступаючых і гэта небяспечна для Ордэна. Рыцары са знакам чорнага крыжа на белых плашчах уварваліся ў Мазоўша, сеючы смерць і спусташэнне. На вестку пра гэта мазаўшане спынілі свой наступ на Кейстутавы ўладанні і паспяшалі дамоў. Аднак Кейстутавы страты, апрача выведзенага палону і знішчажэнняў, былі цяжкія, бо ва ўладанні Семавіта апынулася вялікая тэрыторыя па ніжнім цячэнні Бобры (Бебжы) з Гонязем і Райгарадам. У пагадненні паміж Семавітам і Кейстутам, уладкаваным у Горадні 14 жніўня 1358 г., граніца паміж Мазоўшам і Гарадзенскай зямлёй была ўстаноўлена па лініі ад Райгарада да рэчкі Нэты, і плынню яе да ракі Бобры, упадаючай у яе рэчкай Бярозаўкай (Бжозувкай) і рэчкай Чорнай да ўпадзення яе ў Супрасль і далей да ракі Нарвы ля ўпадзення ў яе рэчкі Нявадніцы (сённяшняй Чапліняпкі). Вядома, з такой граніцай Кейстут не мог пагадзіцца і шукаў нагоды адваяваць страчанае.

У выніку працяглых войнаў супраць Гедымінавічаў каралю Казіміру пры выдатнай вайсковай падтрымцы саюзных з ім князёў мазавецкіх удалося да 1366 года не толькі ўмацаваць уладу Польшчы ў Галіччыне, але і авалодаць вялікімі абшарамі Валыні і далёкага Падолля. Прытым некаторыя Гедымінавічы, каб застацца на княжацкіх пасадах, падпарадкаваліся польскаму каралю. Аляксандр, сын наваградскага князя Карыята-Міхала, быў ухвалены Казімірам як падлеглы яму князь на Уладзіміры-Валынскім. Юрый, сын князя пінскага Нарымунта-Глеба, прызнаў уладу Казіміра, каб толькі ўтрымацца ў Халме і Белзе. Пра нейкія малавядомыя, але і надта цікавыя зносіны караля польскага з другім сынам князя Карыята паведамляе „Хроніка Быхаўца“: „... кароль польскі Казімір Лакеткавіч даведаўся, што іх тры браты Карыятовічы (усіх іх было чатыры: Аляксандр, Канстанцін, Юрый і Фёдар — пра здабыццё імі Падолля гаворыцца ў адрэзку „Па бацькаваму запавету“, „Ніва“ № 22 ад 7 чэрвеня г.г.) на Падольскай зямлі — людзі моцныя. І ён прыслаў да князя Канстанціна глейтавыя лісты (запрашальныя і адначасова ахоўныя — М.Г.) з моцнай просьбай, каб да яго прыехаў. Так сабе абмеркаваў ён з усімі панамі: у яго ж сына не было, толькі адна дачка, таму хацеў ён за яго дочку выдаць і каралём паставіць пасля свае смерці. І князь Канстанцін да караля польскага ездзіў. Аднак не схацеў да яго веры прыступіць і зноў па тых жа глейтах паехаў з польскай зямлі ў сваё гаспадарства і там на Падоллі памёр“. Што ж, задума сціслага набліжэння Каралеўства Польскага і Вялікага княства Літоўскага заўсёды была жывой і Крэўская унія знячэўку не ўзнікла.

А што на тое Кейстут?

Мікола Гайдук

З СУДА

4 гады турмы за падпал клуні — гэта многа ці мала? Такое пакаранне палічыў дастатковым Ваяводскі суд у Беластоку, які 28 сакавіка г.г. разглядаў справу Яна Асмольскага. Далаткова яшчэ суд загадаў пазбавіць яго на 3 гады грамадзянскіх праваў.

А ўсё пачалося з таго, што Я. Асмольскі пасварыўся са сваім аднавяскоўцам Мар'янам А. і рашыў яму адпомсціць старым, я б сказаў, спрадвечным спосабам. І вось, напіўшыся найперш амаль да непрытомнасці, пайшоў з агнём на Мар'янаў панадворак. Ад клуні, якая загарэлася, агонь мог перакінуцца на іншыя будынкі, пагражаў цэлай вёсцы. На шчасце людзі не дапусцілі да гэтага.

Суд паведамляе, што яго прыгавор набраў ужо правадзейнай моцы, і Я. Асмольскі будзе мець час, каб належна разважыць свой учынак. 4 гады астрогу — гэта шмат у кароткім жыцці чалавека. Ці адхочацца яму асабістай помсты, ці злосць і нянавісць яшчэ болей замацуюцца ў яго сэрцы? Гэтага ніхто, апрача яго самога, ведаць не можа. Вопытныя людзі кажуць, што ў турме ніхто яшчэ нічаму добраму не навучыўся. Вядомая таксама старая праўда (чуў я гэта ў сваёй роднай вёсцы, будучы яшчэ дзецюком), што падпальшчыкаў, нават малых дзяцей, калісьці кідалі проста ў той агонь, які яны расклалі.

Судамір Параграфчык

СОННІК

77

Нота (дыпламатычная) — напамінанне з чыёгасьці боку.

Ноты — вясёлае здарэнне; спяваць або іграць па іх — раднасное перажыванне.

Ноч цёмная — сямейныя спрэчкі; рассветленая зоркамі — доўгае жыццё; навальнічная — вялікая страта; вандраваць ноччу — пакінеш радзіму; быць ноччу на службе — цяжкая праца; начная кашуля — хуткі шлюб; начны гаршчок — твае патрэбы будуць задаволены.

Нумары бачыць — лік, які прысніўся, выйграе ў латарэі; пісаць — многа працы; мараць — ашукваеш самога сябе.

Ныркі бачыць сапсаваныя — няшчасце, смутак; здаровыя — здаровыя дзеці; есці — жыві памяркоўна і ціха; рэзаць — варожасць.

Нэндза вялікая — пагарда; апынуцца ў нэндзы — жыццё поўнае клопатаў, смутку.

Нябожчык; бачыць яго ў труне — цябе чакае радасць; цалаваць яго — доўгае жыццё; есці з ім — пойдзеш на вялікае павышэнне; уваскросшых бачыць — сварка за спадчыну; другі раз паміраючы — небяспека, смерць каханай асобы; падарунак ад нябожчыка атрымаць — шкода, страта; нябожчыка бачыць — шчасце ў каханні; гаварыць з ім — страціш прыяцеля; забітых на полі бою — жалоба.

Няветлівым, грубым быць — цябе абсмяюць.

Нягоднік — шмат страціш.

Нядзеля — шчаслівае сямейнае жыццё, блаславёная старасць.

Нязгода — шкодзіш сам(а) сабе; паміж прыяцелямі — удачная жаніцьба (замужжа).

Нямым быць — не верыш іншым; нямых бачыць — табе раскрыецца таямніца.

Нянавісць адчуваць — цябе зненавідзелі.

Няскромнасць — няпэўная ўдача.

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

АЧАРАВАННЕ

Вакальны калектыў са школы ў Дубінах каля Гайнаўкі. Заняў другое месца на цэнтральным аглядзе конкурсу для школьнай моладзі „Беларуская песня-87“. Спявалі „Цераз рэчаньку“, „Ой, пайду я“.

Калектыў малады, выступіў у конкурсе першы раз і адразу добра. Перад ім будучыня. Вядзе яго Пётр Скепка.

Фота Я. Чэрнякевіч

БЕЛАРУСКІЯ ПТУШКІ

Авяр'ян Дзеружынскі

ПЕЎНІК

— Пеўнік, пеўнік,
Ты хрыпаты! —
Кпяць з малога
Кураняты. —
На адзін матыў
Спяваеш,
Мабыць, спеўніка
Не маеш.
Пеўнік,
Пеўнік,
Купі
Сабе
Спеўнік!
Паслухаўся
Пеўнік —
Купіў сабе
Спеўнік.
А спявае
Недарэка
Усё ж тое —
Кукарэку.

Ніна Галіноўская

У ПАКОІ СМЕХУ

Мы прыйшлі да смеху ў госці:
Колькі жартаў, весялосці!
Па люстэрках смех гуляе,
Смешыць нас — перакрыўляе:
То мы — тоўстыя, малыя,
То — вялізныя, худыя.
Раптам знік, схаваўся смех
У нябачны цуда-мех.
Мех ад смеху захістаўся.
І шчаслівы гучны смех
Па люстэрках зноў пабег.

Васіль Хомчанка

ЖМЕНЯ РОДНАЙ ЗЯМЛІ

Вечарам мы занялі абарону ўздоўж рэчкі. На абодвух берагах яе раслі чаромха і крушына, пераплецены хмелем і калючай ажынай, а над усім гэтым зараснікам узвышаліся верхавіны старых алешын.

На тым баку рэчкі, за лугам, у вёсцы, якая глядзела на нас пустымі вокнамі, былі немцы.

Стаяла самае лета, духмянае і гарачае. Пахла недаспелай збажынной і свежым сенам. Было ціха, не стралялі. Салдаты акапаліся, заслалі акопы травой і ўклаліся спаць.

Ноч навалілася на зямлю густой цемрай і нечаканым ветрам. Ён шумеў у кустах, гнуў вершаліны алешын, свістаў недзе ў дупле. Пачалі ўспыхваць ракеты, вырываючы з цемры рэчку, якая блішчала, як дзёгаць, няскошаны поплаў на тым беразе і чорныя, быццам абгарэлыя хаты.

Я з ардынарцам Сілаевым ішоў па беразе. Раз-пораз нас аклікалі вартавыя і, пазнаўшы па голасе, прапускалі. Мы спусціліся да самой вады. Мокры жвір з мяккім шорханнем ўмінаўся пад ботамі. Я стаміўся, хацеў спаць і, каб адагнаць сон, зачарпнуў у прыгаршчы вады і плюснуў у твар. Потым лёг на жывот і памачыў у вадзе ўсю галаву.

Хтосьці з нашых пусціў ракету. Яна з сіпеннем узвілася ўгору і ярка-белым камяком агню ўпала ў рэчку. У самы апошні міг я заўважыў у сітняку штосьці жывое.

— Там хтосьці ёсць, — шапнуў Сілаеў.

— Давай ракету, — сказаў я.

У гэты момант у сітняку моцна заплюхала. Нехта ішоў знарок шумна.

— Стой! Хто? — прыцішаным голасам крыкнуў Сілаеў.

— Дзядзечка, не крычыце, свае, — адказаў дзіцячы голас.

Я пстрыкнуў ліхтарыкам, сіні праменьчык лізнуў край берага і выхапіў з цемры цыбатую дзіцячую постаць у адных трусіках.

— Дзядзечка, я свая, — пачулі мы голас дзяўчынкі. Яна выйшла на бераг, і было чуваць, што адзяецца.

У штабе батальёна я разгледзеў яе. Худзенькая, з высмаленымі на сонцы валасамі, яна сядзела на ўслончыку, і вялікімі бліскучымі вачыма пазірала на нас. Падол шырокай і не па росту доўгай сукенкі кругам ляжаў на падлозе, закрываючы ногі. Дзяўчынка сказала, што гэтую сукню дала ёй адна цётка.

— Хто ж ты такая? Дзе жывеш? — спытаў я.

Дзяўчынка ўсміхнулася:

— Далёка, далёка.

— Як далёка? З Ластаўкі? — Ластаўка — гэта вёска на тым беразе.

— Не адгадалі.

— Мне няма калі загадкі адгадваць. Адкуль ты?

— З Журавінак.

Я разгарнуў на стале карту, пачаў шукаць Журавінкі.

— Далёка яны адсюль?

— Далёка, на Нёмане.

— На Нёмане? — здзівіўся я і недаверліва паглядзеў на дзяўчынку.

— Ага.

— І куды ж ты ідзеш?

(Працяг на стар. 10)

Вучнёўская творчасць

ШТО ТАКОЕ ШЧАСЦЕ?

Настаўніца беларускай мовы ў пачатковай школе ў Храбалах на класную работу ў восьмым класе выбрала тэму: „Што такое шчасце і як я яго разумею?“

Са згоды настаўніцы і вучняў „Зорка“ друкуе чатыры з гэтых работ.

„Зорка“ просіць сваіх чытачоў — давайце разам пагаворым аб шчасці, пашукаем адказу на пытанне — што такое шчасце? Паспрабуйце напісаць свае думкі аб шчасці. „Зорка“ ахвотна надрукуе кожнае цікавейшае апавяданне.

Тэма, як мора, і кожны пасвойму яе можа адолець. Значыць: што такое шчасце і як я яго разумею?

* ✲ *

Пра шчасце можам гаварыць вельмі многа. Аднак гаварыць пра яго цяжка, бо кожны чалавек інакш разумее шчасце. Часта нам здаецца, што хтосьці, каго мы знаем, шчаслівы чалавек. Людзі пра сябе нячаста, наогул, думаюць, што яны шчаслівыя.

Кожны з нас мае свае імкненні, мары, і думае, што поўнасцю ён будзе шчаслівы толькі тады, калі ўсе мары яго здзейсняцца. Людзі часта не дацэньваюць таго шчасця, якое маюць.

Старыя, якія многа ў сваім жыцці пераажылі, гавораць, што цяпер жыць шчасліва. Мы — маладыя, якія маем яшчэ ўсё перад сабою, вельмі часта не згаджаемся з такім поглядам. Можна з гэтага зрабіць такі вывад, што чалавек, калі не перажыў сапраўднага няшчасця, не ўмее дацаніць таго, што мае.

Праз шчасце мы разумеем дабрабыт, здароўе і поспех. Вучань найчасцей думае, што ён шчаслівы тады, калі яго на ўроку не спытае настаўнік.

Эля Паўлючук

* ✲ *

Шчасце ў жыцці чалавека адыгрывае вялікую ролю. Людзі па-рознаму разумеюць шчасце. Некаторыя шчасцем лічаць грошы, прыгажосць, выйгрыш у „тота-лётка“, добрыя вынікі ў вучобе, поспех ў каханні і дружбе.

Па-мойму найбольшае шчасце — гэта здароўе. Здароўе вельмі важнае ў жыцці чалавека. Калі будзеш здаровым, можаш працаваць і цешыцца тым, што атрымліваеш за працу. Калі маеш здароўе, можаш зарабіць грошай, колькі захочаш.

Але ніколі нельга хваліцца сваім шчасцем, бо можаш яго страціць. Не можаш высмейвацца з людзей хворых, бо і ты сам будзеш хворы.

Найбольшым шчасцем для людзей з'яўляецца мір.

Гражына Белах

* ✲ *

Не ўсе аднолькава разумеюць шчасце. Некаторыя людзі гавораць, што ў іх няма шчасця, а ёсць яно ў іншых. Для адных шчасце — гэта грошы, для іншых — калі ў сям'і ўсе здаровыя. Старэйшыя людзі гавораць, што яны цяпер шчаслівыя.

Вучань шчаслівы, калі дастане пяцёрку, або, калі не ўмее ўрока і настаўнік яго не спытае. Людзі часта не дацэньваюць свайго шчасця штодзень.

(Працяг на стар. 10)

БЕЛАРУСКІЯ ШКОЛЬНЫЯ ТЭАТРЫ

У ГАЙНАЎЦЫ

Мой лялечны тэатр працуе ад 1969 года. Першыя гады ён быў тэатрам жывога плана. А дзесьці ад 1970—71 года стаў лялечным тэатрам.

Цяжка цяпер сказаць, колькі дзяцей прайшло праз гэты тэатр, але думаю, што больш як сотня. Ставілі мы такія спектаклі: „Zaczarowany kluczyk", „Wiewiórki", „Czarodziejskie słowo", „Idzie jesień", „Kozucha-kłamczucha", „Maruba i lamparty", „Kacperek", „Kopciuszek", „Lisek-chytrusek", „Chciwe niedźwiadki", „Baśń o Kopciuszku" i „Jarzębinka".

З беларускіх: „Пшанічны каласок". „Коцік, пеўнік і лісіца". „Як ліса ваўка судзіла". „У ліхадзеевым палоне". Першыя тры беларускія казкі я сама адаптавала на патрэбы лялечнага тэатра.

Каму мы гэта робім? Школьным дзеткам і насельніцтву. Штогод бярэм удзел у раённым аглядзе лялечных тэатраў у Гайнаўцы, некалькі разоў былі на ваяводскім аглядзе ў Беластоку, а ў гэтым годзе ў маі ўдзельнічалі ў Ваяводскай Панараме дзіцячай творчасці ў Беластоку, як адзін з пяці найлепшых тэатраў у ваяводстве. Выступілі мы са спектаклем „У ліхадзеевым палоне" на беларускай мове. Гледачы з вялікім зацікаўленнем слухалі і глядзелі нас, у залі была цішыня.

Выступаем для дзяцей дзіцячых садоў горада. У мінулым годзе арганізавалі спектакль у Доме культуры „Гурнік". У гэтым годзе ў сувязі з Днём дзіцяці запрасілі нас да сябе: прадшколле пры ГПСДД, прадшколле № 4 на аседлі 40-годдзя, спецыяльная школа, гайнаўскае прадпрыемства сухой дэстыляцыі драўніны — для дзяцей рабочых.

Калі будзе больш прапаноў, будзем выступаць.

Да канца навучальнага года можам паказваць такія спектаклі: „У ліхадзеевым палоне", „Як ліса ваўка судзіла" „Lisek-chytrusek", „Jarzębinka", „Baśń o Kopciuszku".

Лепшыя мае артысты (яны на здымку) канчаюць у гэтым годзе восьмы клас. З пачаткам новага года іх не будзе, прыдуць новыя.

Выступалі мы на ёлках, у гайнаўскіх прадпрыемствах, дамах культуры, жыллёвай спулдзельні, рабочых святліцах, у дубінскім клубе „Рух", дзіцячых садах і школах.

Оля Андрэюк

(настаўніца беларускай мовы ў школе № 2 у Гайнаўцы, арганізатар і мастацкі кіраўнік лялечнага тэатра).

Фота В. Кандрацюка

Злева: Аля Сакові — вавёрка, Дарота Асташэўская — зайчыха, Андрэй Селівонюк — мядзведзь, Аня Зенюк — ліса, Ірэк Шыманскі — дзед мароз, Раман Нічыпорук — заяц, Дарэк Паўлоўскі — ліхадзей, Раман Гіншт — чорны воран.

(Працяг са стар. 9)

ЖМЕНЯ РОДНАЙ ЗЯМЛІ

— Да сваіх.

Яна размаўляла са мной, а шчаслівая ўсмешка так і не знікла з твару, нават калі я хмурыўся.

— Ты адна ідзеш?

— Адна. Тата ў арміі.

— А маці?

— Летась загінула. Бомба ў хату трапіла.

Яна апусціла вочы долу. Усе маўчалі.

— І колькі ж ты ішла?

— А ўсё лета. Як пайшла вясной, так і іду...

— Доўгая дарога, — сказаў я. — Ну вось дайшла. А цяпер куды?

Яна ўскінула галаву, зноў шчаслівa ўсміхнулася.

— Бацьку шукаць. Ён жа ў арміі.

Я прылёг на лаўку, а начальнік штаба Дзёмкін падазваў дзяўчынку да стала і пачаў паказваць на карце, дзе мы, дзе немцы. Дзяўчынка ківала галавой, а сама ўсё разглядвала ўсіх, хто быў у хаце. Ёй не верылася, што нарэшце яна дабралася да сваіх.

Дзёмкін нават трохі ўзлаваўся.

— Ды сюды ты глядзі, — пастукаў ён пальцам па карце. — Ты дзе пераходзіла рэчку?

— А там, — яна кіўнула назад галавою. А потым паказала на мяне. — Вось ён ведае.

— Там жа немцы па ўсяму берагу, — сказаў Дзёмкін.

— Немцы ў вёску прыйшлі толькі вечарам. А я яшчэ днём у чарот забралася.

Заканчэнне ў наступным нумары.

Пішуць школьнікі

ДАРАГАЯ „ЗОРКА"

Я хачу напісаць Табе аб маёй маме.

Мая мама называецца Люба. Ёй 35 год. Працуе на гаспадарцы разам з татам. Яе заданне дбаць аб чысціню і парадак дома і панадворка.

Мама мая сярэдняга росту. Найчасцей ходзіць адзета ў спадніцу і блузку. Мае галубыя вочы і цёмныя, кароткія, кучаныя валасы. Зімой абуваецца ў валенкі. Калі едзе ў горад, абувае казакі. Летам ходзіць у басаножках.

Характар мая мама мае добры. Любіць чысціню і парадак у хаце. Дбае таксама пра нас, дзяцей. Хоча, каб мы ў школу хадзілі чыста апранутыя і дасталі добрыя ацэнкі.

Устае рана, у пяць гадзін і ідзе даіць кароў. Пасля варыць есці. Выпраўляе нас у школу. Вечарам найпазней кладзецца спаць.

Да мамы я адношуся прыемна. Памагаю ёй у кухні. Мыю пасуду, замятаю падлогу. Люблю памагаць і ў агародчыку. Часта раблю пакупкі ў магазіне. Памятаю пра дзень нараджэння, дзень жанчыны, дзень мамы. Я сваю маму люблю. Думаю, што яна найлепшая на свеце.

Вучаніца Пачатковай школы ў Трасцянцы Агнешка Іванюк, VI клас.

Такія лісты аб маме, як Агнешкі Іванюк „Зорка" хацела б друкаваць як найчасцей.

ПАПРАЎКА ДА 20 НУМАРА „ЗОРКІ"

„У № 20 (17.V.87) „Зоркі" ў заметцы „Вялікі новы Мінск" пададзена састарэлая інфармацыя. У Мінску ўжо не 39 маршрутаў гарадскіх аўтобусаў, а 92, а тралейбусаў — 55. Працуе першая лінія метрапалітэна (было 8, а цяпер ужо 9 станцый). А на здымку за подпісам „Магутныя МАЗы" паказана кола „БелАЗа" (першыя ж машыны вырабляюцца ў Мінску, а другія — у Жодзіна, хоць і ўваходзяць абодва заводы ў аб'яднанне „БелаўтаМАЗ").

Віктар Мартыненка

„Зорка" сардэчна дзякуе сваёму даросламу чытачу з горада Мінска — сталіцы Беларусі за водгук на недакладнасці, за выпраўленне памылкі. Рэдакцыя хоча і будзе друкаваць звесткі пра Беларусь, для яе малых чытачоў гэта надта важна і патрэбна. І заўсёды будзем удзячны за добрыя і за крытычныя заўвагі. Не зрабілі б памылкі, не напісаў бы нам чытач з Мінска. А так можам апублікаваць весткі з першай рукі. Допісы з Беларусі нам патрэбны і кантакты з БССР нам неабходны. Дзякуем!

„ЗОРЧЫНА" ПОШТА

Ася Мартынюк, кл. III, школа ў Дубяжыне. Твой вершык аб маме паспрабуй напісаць па-беларуску, тады напэўна надрукуем яго.

(Працяг са стар. 9)

ШТО ТАКОЕ ШЧАСЦЕ?

Пад словам шчасце я разумею дабрабыт, здароўе і поспех у жыцці.

Эва Белях

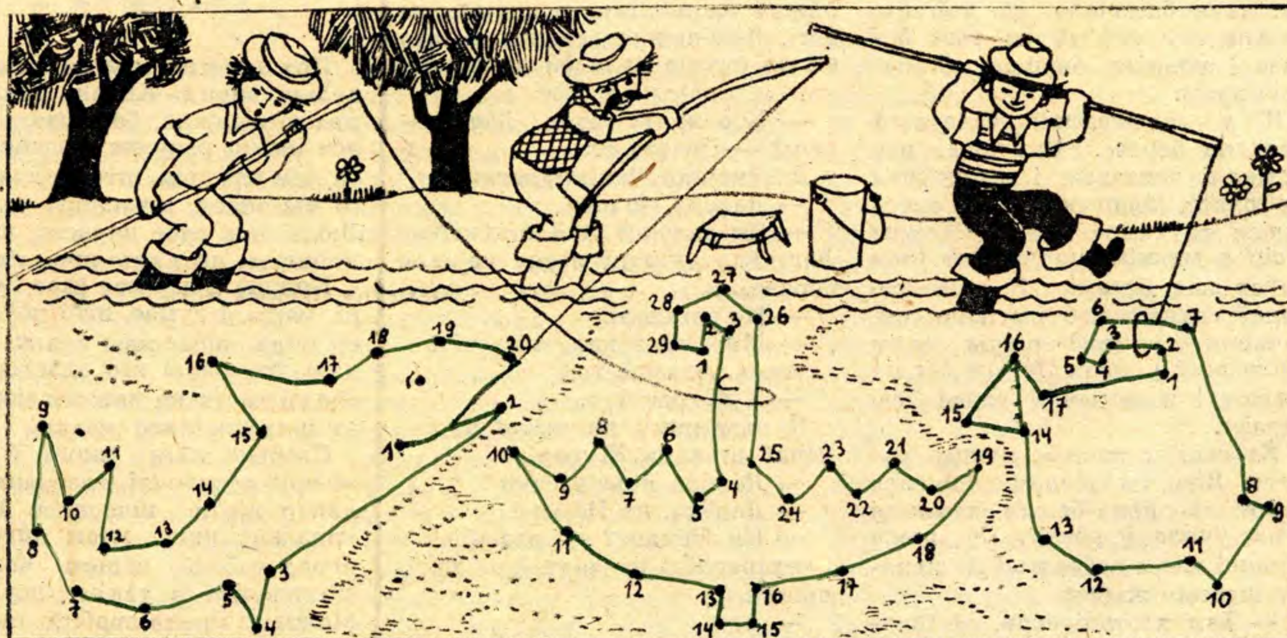
* * *

Найбольшае шчасце ў жыцці — гэта спакой. Важным для шчасця чалавека з'яўляецца здароўе. Людзі лічаць часта, што шчасце дае царква. Гаспадар шчаслівы, калі мае ўсё, што трэба для яго працы — машыны і трактары. Шчаслівым гаспадар бывае, калі ён мае добры ўраджай.

Для мяне шчасце — гэта здароўе і добры сябар, з якім я дружу.

Марэк Красоўскі

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

Спалучы кропкі, тады ўбачыш, хто якую рыбу злавіў у возеры.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль новы	Стыль стары	Святы, імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
нядзеля	21	8	Аліцыі, Алёйза	Фёдара, Яфрэма	4.14-21.01	21.06- 2.49
панядзелак	22	9	Флавіша, Паўліна	Марыі, Марфы	4.14-21.01	22.16- 3.38
аўторак	23	10	Ванды, Зянона	Цімафея, Антаніны	4.14-21.02	23.03- 4.49
серада	24	11	*Яна*, Дануты	Варфаламея	4.15-21.02	23.34- 6.16
чацвер	25	12	Луцыі, Вільгельма	*Ануфрыя*, Марфы	4.15-21.02	23.54- 7.48
пятніца	26	13	Паўла, Яна	Антаніны, Анны	4.15-21.02	0.09- 9.17
субота	27	14	Марыі, Уладзіслава	Мсціслава, Мяфодзія	4.16-21.02	0.21-10.40

Piątek 19 VI — 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Wyrostki". 11.40 Magazyn Domatora. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 VIII Dziecięcy Festiwal Piosenki i Tańca — Konin 87 — cz. 1. 16.50 Piątek z Pankracym. 17.15 Teleexpress. 17.30 Mieszkać. 17.50 Bez próby — na jazzowo. 18.30 Dom rodzinny — wspomn. Janiny Rayskiej. 18.50 Dobranoc. 19.00 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.00 „Wyrostki" — film fab. prod. radz. 21.30 Zawsze po 21-szej. 22.10 Film dok. 22.40 DT. 23.00 Film fab.

Sobota 20 VI — 8.25 Pr. dnia. 8.30 Tydzień na działce. 9.00 „Karolina Biała Chmura" — film prod. NRD. 10.30 DT. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.55 Morze wokół nas. 12.25 Spotkanie z historią. 12.55 W świecie ciszy. 13.25 Militaria, obronność, nowoczesność. 13.55 „Wędrówki dalekie i bliskie" — „Śladami Wikingów" (5 — ostatni). 14.40 Na krawędzi słowa. 15.00 Antologia dramatu powszechnego: Samuel Aloszyn — „Wariacje na temat". 16.20 Skarbiec. 17.05 Los. D. Lotka. 17.15 Teleexpress. 17.30 Popołudnie z Pegazem. 18.50 Dobranoc. 19.00 Z kamerą wśród zwierząt. 19.20 Magnes. 19.30 Dziennik. 20.00 Film fab. 21.25 Czas. 21.55 Święto Trybuny Ludu. 22.15 Siedem dni na świecie. 22.30 Sportowe rytmy tygodnia. 23.15 DT. 23.20 Kino nocne: „Coś dla ciała" (2) — film fab. prod. austral.

Niedziela 21 VI — 7.20 Alarm przeciwpożarowy trwa. 7.25 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.50 Po gospodarsku 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek w Budapeszcie oraz film radz. „Mary Poppins, do widzenia", cz. 1. 10.30 DT. 10.35 Filmowe obserwacje świata. 11.20 Siedem anten. 12.05 Kraj za miastem. 12.30 TV Koncert Życzeń. 13.15 Międzynarodowe Targi Poznańskie. 13.45 Fasola. 14.35 „Wielki malarz drobnych egzastencji" — tel. film dok. 15.25 W starym kinie: „Kieszonkowiec" — film fab. pr. franc. 16.45 W światłach estrady — pr. rozr. 17.15 Teleexpress. 17.30 Antena. 18.00 Studio Sport — I liga piłki nożnej. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Ostatnie dni Pompejów" (4 — ostatni) — serial włoski. 21.30 Pegaz. 22.00 Święto Trybuny Ludu. 22.30 Klub Międzynarodowy. 23.00 Loża — pr. kabaretowy. 23.10 Sportowa Niedziela. 23.45 DT.

Poniedziałek 22 VI — 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Kwant. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Potomek śnieżnej pantery" — radz. film fab. 18.30 Laboratorium 18.50 Dobranoc. 19.00 Rozmowa na telefon (1). 19.05 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.00 Teatr TV: Ugo Betti — „Trąd w pałacu sprawiedliwości". 21.45 Rozmowa na telefon (2). 22.15 Krzesany — film baletowy. 22.40 DT.

Wtorek 23 VI — 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Fort Eureka". 12.00 Poradnik Domatora. 12.25 „Lot kondora" — film dok. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Akademia Muzyczna. 16.50 Cojak — teleturniej. 17.15 Teleexpress. 17.30 Człowiek dla człowieka. 17.40 Gazeta rolnicza. 18.10 Tel. Informator Wydawniczy. 18.25 Los. Kraj. Loterii Pieniężnej. 18.30 Klinika zdrowego człowieka. 18.50 Dobranoc. 19.00 Spory — pr. publ. 19.30 Dziennik. 20.00 „Fort Eureka" — film austral. 21.50 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 22.05 Studio Sport. 22.40 DT.

Środa 24 VI — 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Dersu Uzała". 12.25 Przyjemne z pożytecznym .12.50 Magazyn wspomnień. 15.30 Nurt. 16.00 Pr. dnia i DT. 16.05 Los. Ex. Lotka i Super Lotka. 16.15 Krąg. 16.35 Tik-Tak. 17.00 Studio Sport. około 17.45 Teleexpress. 18.50 Dobranoc. 19.00 Gra o milion. 19.30 Dziennik. 20.00 „Dersu Uzała" — radz. film fab. 22.15 Pr. publ. 22.40 DT.

Czwartek 25 VI — 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Kaz" (3) — serial USA. 11.00 Szkoła dla rodziców. 11.35 Apteczka domowa. 11.40 Historia najbliższa. 16.00 Rolniczy film oświatowy. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Dla młodych widzów: Klub Sito. 16.50 „Szerszenie w ulu" (6) — serial CSRS. 17.15 Teleexpress. 17.35 Poligon. 18.00 Encyklopedia kultury polskiej. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 Czym żyje świat? 19.30 Dziennik. 20.00 „Kaz" (3) — „Wyrok w departamencie 12" — serial USA. 21.00 XXIV Krajowy Festiwal Polskiej Piosenki — Opole 87 — Premiery. 22.30 DT. 22.50 XXIV Krajowy Festiwal Polskiej Piosenki — Opole 87 — Koncert finałowy.

Bielsk Podl. Dziadek do orzechów — pol. 22—27.

Czeremcha Barwy ochronne — pol. 24. Amadeusz — USA 27—28.

Czyże Srebrna maska — rum. Sęp — węg. 24—28.

Hajnówka Czas nadziei — pol. 24—25. Święto przebiśniegu — czes. 26—27. Czułe słówka — USA 28.

Michałowo F/x — USA 23—28.

Mielnik Trzy stopy nad ziemią — pol. 24—25. Kontrakt — pol. 27—28.

Milejczyce Ostrze na ostrze — pol. Vampir z Feratu — czes. 24—28.

Nurzec Granica — pol. 25—26.

Orla Wybory w VIIc — NRD. Wyjście awaryjne — pol. 24—28.

1015 год таму назад

23.6.972 г. перамога над нямецкімі рыцарамі вояў польскага князя Мешка I каля Цэдыні.

95 год таму назад

25.6.1892 г. нар. беларускі акцёр Зыгмунт Абрамовіч (сцэнічны псеўданім Антон Забель), удзяльнік Першага беларускага калектыву Ігната Буйніцкага ў 1911 г., ролі: Пранцішка ў „Модным шляхцюку" і іншыя.

80 год таму назад

24.6.1907 г. нар. беларускі пісьменнік і педагог Язэп Зазека (пам. 27.8. 1977 г.), у гадах 1940—41 працаваў намеснікам дырэктара Беластоцкага педагагічнага інстытута, падчас вайны — у партызанах, у тым і на Беласточчыне. Першы зборнік апавяданняў „Рукою ворага" (1932), падзеі некаторых апавяданняў са зборніка „Партызанскія сцежкі" (1959) адбываюцца на Беласточчыне.

65 год таму назад

27.6.1922 г. нар. беларускі драматург Алесь Махнач, друкуецца з 1949 г., першы зборнік „Драматычныя мініяцюры" (1956), п'есы: „Перад бурай" (1958), „Усе ідуць у нагу" (1964), „Мы будзем жыць" (1967) і інш.

(Працяг са стар. 6)

І яшчэ: у „Ніве" ад 10 мая прачытаў я інфармацыю Яна Вірскага „Голас за мір праваслаўных на Беласточчыне". Вірскі піша: „... у суботу 18 мая ў 11 гадзін", і гэтак далей. Справа ў тым, што няма такога дня, як субота 18 мая 1987 года. Ну, няма! Гляньце, Вірскі, у каляндар, і рэдактары „Нівы" гляньце таксама. Дзе вы знайшлі такую суботу, і куды вашы вочы глядзелі, аддаючы ў друк усю інфармацыю, у якой... неінфармацыя!

А ўжо зусім пачалі дрыжаць мне рукі, калі я ўзяўся чытаць Алеся Барскага ў той жа дзесятамайскай „Ніве". Ягонае „На мяжы" мне моцна падабаецца, ад гэтай яго палоскі я і пачынаю смакаваць кожную „Ніву". Аднак, пішучы пра старшыняў Беларускага таварыства, у Барскага завіраваў нейкі хаос: не магу я зразумець, чаго ён ад іх хоча?! Як казаў нябожчык Дзядзька Квас, можа я недарэка, а можа і ёлуп, альбо заразумны мне гэты Барскі? Няхай ён выбачае мне за тое, але няхай піша так, як дагэтуль пісаў.

Калісьці, прыйшоўшы зычыць я рэдакцыі „Нівы" ўсяго добрага, зычыў ёй, каб пабольш мела яна такіх карэспандэнтаў, як Мікалай Панфілюк. Гэта сапраўды цікавы і таленавіты чалавек! Карэспандэнцыі яго разумныя і адважныя, толькі характар у яго крыху загарачы, кіпень з яго сыкае. Прачытаўшы ў „Ніве", мой артыкул „Алкагалізм — наркаманія, хвароба ці распуста?", ён зразумеў чамусьці, што я дамагаюся тэрору, страху ў барацьбе з гэтым няшчасцем. Каб тэрорам спляжыць наркаманію? Ты, сынок, пішаш, што глыбока задумаўся над маім артыкулам... Відаць, не вельмі каб глыбока. Трохі дысцыпліны у нашай вайне супроць наркаманні, усё-такі, трэба. Ой, як трэба! А дысцыпліна — гэта не тэрор. ты яшчэ не ведаеш, што гэта тэрор, і не хачу я, каб ты калі ўведаў гэтую страшную штуку для кіравання людзьмі ды народамі.

К.П.

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў

715. Анатоль Барута (Бельск-Падляшскі) — 1700 зл.
716. Гарадскі камітэт ПАРП у Гайнаўцы — 38134 зл.
717. Тамара Саланевіч (Нараўка) — 2000 зл.
718. „Цэнтрасталь" Прадпрыемства абароту металургічнымі вырабамі ў Беластоку — 5000 зл.

Дзякуем!

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:
у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова,
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы,
у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54,
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6,
у Гміным камітэце ПАРП у Мілейчыцах,
у Саколцы, вуліца Варынскага 1,
у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

На Тройцу ў Літвінавічах ✷ Вёска Старына — справа школы ✷ Матура па беларускай мове ✷ Алесь Барскі аб нявінным віноўніку ✷ У адзін бельскі дзень ✷ Погляды ✷ Адгалоскі ✷ Сябрына ✷ З маёй званіцы ✷ Жывым і мёртвым ✷ Звані званар — дачка родзіць ✷ Спявае і танцуе „Нёман" ✷ Не хаваючы мяча ✷ Беларускі фальклор ✷ З суда ✷ Соннік ✷ „Зорка" ✷ Што-дзе-калі ✷ Гумар

АДРАС РЭДАКЦЫІ

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Георгій Валкавыцкі (галоўны рэдактар), Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхал Хмялеўскі, Яніна Чэрнякевіч, Ала Чачута (сакратар рэдакцыі), Сакрат Яновіч (тэхнічны рэдактар).

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe, 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 156 zł, półr. 312 zł; rocznej 624 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy.
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch":
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 23, 00-953 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał, półrocze roku następnego oraz cały rok następny;
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bież.

Zam. 917/87 r. Nakład 4.600 egz. W-4.

З суседскага агародчыка

СТУДЭНЦКІ СМЕХ

Я адгадаваў вусы. Дэкан сустрэў, спачатку не пазнаў. Потым гаворыць:

— Зброійце вусы. Вы ж не артыст вакальна-музычнага ансамбля.

Пакрыўдзіўся я: ах, не артыст? Вывучыўся на гітары іграць. Вакальна-інструментальны ансамбль сабраў. На рэспубліканскім конкурсе першае месца заняў.

Дэкан сустракае, хваліць.

Тым часам мае вусы разрасліся так, што мне ўжо перашкаджаць пачалі. Збрыў я вусы і адгадаваў бараду. Дэкан сустрэў, не пазнаў. Пытаецца:

— Навошта вам барада? Вы ж пакуль не вучоны.

Настрой у мяне сапсаваўся. Уступіў я ў студэнцкае навуковае таварыства. Адкрыццё зрабіў. Патэнт атрымаў. Потым важную навуковую праблему распрацаваў. Дэкан сустракае, за руку вітаецца.

Неяк заўважыў я, што ў мяне валасы на галаве штосьці выпадаць пачалі. Урачы параілі пастрыгчыся нагала, заадно і бараду збрыў. Навошта яна, калі на галаве нічога не расце?

Дэкан сустрэў, спачатку не пазнаў. Потым сказаў:

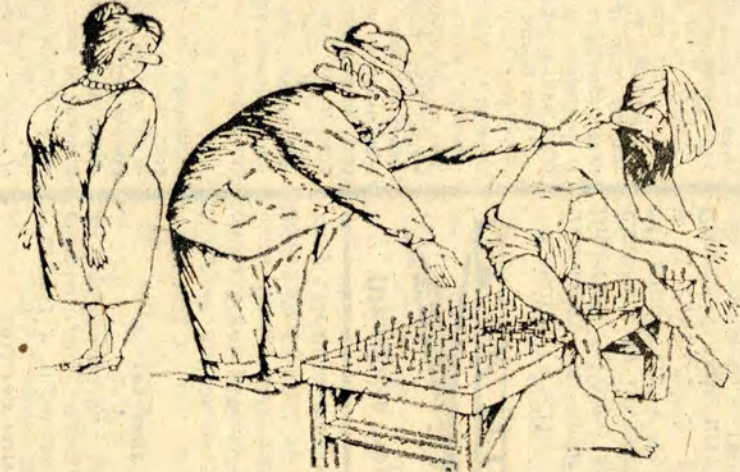
— Ну, зараз вы зусім на прафесара падобны!

Задумаўся я. Давядзецца працаваць над доктарскай дысертацыяй.

І. Шпора

У САМОЕ ПЕКЛА

А першай гадзіне ночы п'яны Кастусь з'яўляецца дамоў, дзе яго ўжо чакае жонка з качалкай у руках:

— Дзе гэта цябе чэрці да паўночы насілі?

— Дзе насілі — сам Бог ведае, але што ў самое пекла прынеслі — гэта напэўна, — хістаючыся, адказаў Кастусь.

А ШТО ПАСЛЯ?

— Чуў, што паэт Радковіч з „Гары" дасягнуў у свае сорак год вяршыні майстэрства?

— Чаму цябе хвалюе гэты факт?

— Цікава, што ён далей рабіць будзе.

— Як што? Мабыць тое, што робяць альпіністы, дасягнуўшы вяршыні...

ВЫНІКІ АПЕРАЦЫІ

— Як адчувае сябе твой брат пасля аперацыі?

— На жаль, узніклі ўскладненні...

— Якія?

— Ажаніўся з медсястрою.

ПАВАЖНАЯ ПРЫЧЫНА

— Чаму табе, сынок, не спіцца?

— З галавы не вылазіць Пятрук Стабловіч. Сёння ў школьнай сталоўцы ён разбіў талерку...

— Ну, а ты тут пры чым?

— Ды разбіў жа талерку на маёй галаве.

Ён патрабаваў, каб сокалы выклёўваліся нават з зязюльчыных яек.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Гаспадыня даходнага дома кватаранту:

— Вы не выедзеце адсюль, пакуль не заплаціце, зразумела?!

— Дзякуй, мадам! Вялікае дзякуй!

— ✲ —

— Як закончыўся шлюбаразводны працэс Джонсанаў?

— Як трэба. Муж атрымаў аўтамабіль, жонка — дзяцей, а адвакат — усю рэшту ў якасці ганарара.

— ✲ —

Два наведвальнікі кавярні здзіўляюцца мноству мух на сваім стале. Адзін кажа:

— Ты іх не заказваў?

— Я не. А ты?

— І я не. Паглядзім, ці ўключаць іх у рахунак...

— Прычоска каштавала 15 фунтаў, а вось урокі ёгі, каб навучыцца спаць, стоячы, — 25 фунтаў за гадзіну.

З „Весніка Задрыпоніі"

КЕМЛІВЫ ВАРАНОВІЧ

Лясні́к Варановіч, які доўга не быў у кварталах свайго абходу, прыкмеціў: у лесе чым больш пнёў, тым менш дроў.

БАНТОН

Гаспадары частуюць аматараў піва — півам, аматараў віна — віном, аматараў выпіць — чаем або кавай.

НА ПЕРАВОЗЕ

Прымасціўся над бярозай
Серп маладзіка.
Я сачу за перавозам —
Ды маўчыць рака.

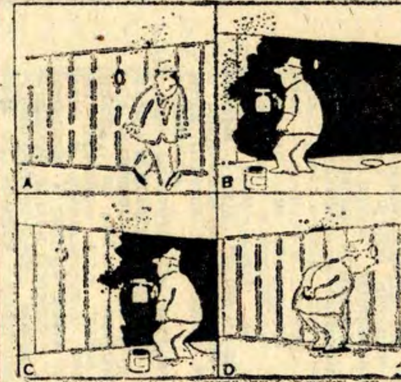
За ракой у леснічоўцы —
Малады лясні́к...
Я адвадзіла ўсіх хлопцаў:
Вабіць лесавік.

Не рыпіць паром старэнькі,
Перавозчык спіць.
Затрымаўся мой міленькі, —
Мусіць, не карціць.

Мо завёў сабе другую:
Трэці дзень няма.
Я мілому не дарую —
Разлюблю сама.

Уладзімір Фамін

ВАРУХНІ ГАЛАВОЮ

У якой паслядоўнасці трэба размясціць малюнкі, каб атрымалася „апавяданне ў малюнках"?

НАПЕРАД, ДА ПРЫРОДЫ!

У Габоне ствараецца нацыянальны парк. Само па сабе гэта паведамленне не навізна: нацыянальных паркаў у свеце вельмі многа. І ўсё-такі габонскі парк, размешчаны паблізу горада Ламбарэнэ, — выпадак асаблівы. Большую частку тэрыторыі займаюць азёры. Жывёліны будуць жыць на выспах, а турыстам адводзіцца вёска, архітэктурныя асаблівасці якой перанясуць жыхароў у Афрыку XIX стагоддзя. Падарожнічаючы па азёрах у доўбленых пірогах, турысты будуць у біноклі разглядаць прыгажосці тутэйшых мясцін. А ў хатках „гістарычнай" вёскі знойдуцца ўсе неабходныя выгоды.

РЭКЛАМА

„Наша спецыяльнасць — гіганцкія кактэйлі. Мы — адзіны рэстаран у акрузе, які ведае кожны ідыёт..."

Журнал „Нью-Хэйвен рэджыстэр".

У чалавека з каменем за пазухай рукі заўсёды свабодныя для абдымкаў.